

Hâmbâi tetewuap yakât den.

Yesu Kiristoŋe yu ya teteningiwuap yakât topŋe sâm teteop.

¹ Nâ Yeweri nanje, Yoane. Angoânâk Yesuŋe hoŋ bawalipŋe 12 nen menenehop. Nâ yâk yeŋgât komolân gâtŋe nânje pepa yu kulemgum katyinŋgian. Yakât topŋe yuwu.

Anitâhât biwi nâŋgân nâŋgânnjan tatmap yapâ Yesu Kiristoŋe den yu nâŋgâmu bulâŋe otmu aŋelonje âlâ hâŋgângum yuwu sâm ekuop. “Nâhât komot angoân den yukât topŋe sâm ekyongowan yamâ sâp yiwereŋe yu sâm tetekŋan tuhum yu ekgohowe. Ekgohomune pesuk sâmu yâkŋe nâŋgânetâ keterahâkgât gâ hâŋgângohomune hânân ge sâm tetem ekyongowuat.” Yawu sâm hâŋgângumu gem nâhâlen den yu sâm teteop. ² Sâm teteop yakât topŋe yuwu tap. Yu me ya hâmbâi tetewuap yakât Anitâŋe sâm kalop ya sâm tetem yen Yesuhât komot galemŋe mansai yuwu sâm ekyongomune nâŋgâjet. ³ Sâp pato utâpguap. Yakât otmâ yeŋe yen yu me ya tetewe sâm oap yakât den yu sâlikumâmâ Yesuhât komot sâm tetem ekyongonomai. Otmu lohimbi nombotŋaŋeâmâ den yu nâŋgâm lâum mannomai yamâ Anitâŋe mâmâŋe otyinŋgim uheroŋe otmâ mannomai.

Yesu Kiristo yâkât topŋe

⁴⁻⁶ Nâmâ Yoane. Nânje Asia hânân Yesuhât komot kapi nombolân yâhâp ya yeŋgât pepa yu kulemgum katyinŋgiwoman. Yakât yen sâlikum

topŋe nāŋgānomai. O Bukulipne, yeŋgât nāŋgâm nāŋe Anitâ yuwu sâm ulitguman.

“O Anitâ, gâ tatkâ gaon, tatkâ gat, yanak tatkâ yâhâwuat. Otmu Wâtgât mâmâŋahât Heak ya gâhâlen tatmap yané Asia hânâni kapi nombolân yâhâp tatkâ arap ya ambolipne mâmâŋe otyiŋgimu yeŋgât biwiyeŋe sânduk sâmu manjetgât nâŋgâm mepaeheksan. Anitâ gike eŋgatgeâk nange hângângurâ ge gâhât tem lâuhihim kinmâ topge sâm teteop. Sâm tetemu lohimbi nombotnâŋe eknjetâ bâlemu kuŋjetâ muop. Otmu yanak mumuŋambâ yahatnomgât mâtâp aŋgoân mem kusânningsiop. Mumuŋambâ yahatmâ hânje hânje lok kutdâ topŋe topŋe mansai yeŋgât kunyene tatmap. Yawu tatmap gârâmâ lohimbiye yâkâlenâk biwiyeŋe kepeim manmâ yâhânomai yanâmâ himbimgât pat kuyiŋgiop yakât bonŋe ya menomai. Yawu.” Yawu sâm yeŋgât nâŋgâm Anitâ ulitguman.

Otmu Yesuhât topŋeâmâ yuwu. Yâkjeâmâ nengât tepŋe dondâ nâŋgâningimap. Yawu nâŋgâningim Anitâŋe âi sâm waŋop ya biwiyeŋe kepeim manmâ nengât tosaŋhat otmâ kawenenŋan kinmu kuŋjetâ muop. Mum yahalop. Yakât otmâ biwinenŋe yâkâlenâk kepeim manmunje himbimgât pat kuningiop. Yakât nâŋgâm nen aŋun ki otne. Anitâ tâŋ tâŋâk mepaem ulitgum manmâ yâhânehât Yesuŋe mâtâp mem kusânningsiop. Otmu Yesuŋe mâmâŋe otningimu Anitâhât tem lâum âiŋe tuhum yâhânehât mâtâp ya gurâ yawuâk mem teteningiop. Yâhâmâ Laninje otmu Wâtgât Amboŋe. Yakât otmâ mepaem manmâ yâhâmbisâin.

7 Bukulipne, yuwu sâmune nângâjet. Yesuŋe elem kulewoŋboŋ kakŋambâ âwurem gewuap. Gemu yan lohimbi nombotŋaje kasa otbaŋgim mem tuhuwiŋe ekmâ isem matŋe yinggiwuapgât tep bâle nângânomai. Otmu lohimbi nombotŋaje yâk yenŋâlen torokatmâ yâkât kasa manmai ya gurâ yawuâk isem tep bâle nângânomai. Ya bonŋanâk.

8 Anitâ Ambonenŋe yâhâmâ emelâk embâŋân hân himbim ki kândikyotgop yapâek tatkâ gaop. Otmu torokatmâ tatkâ yâhâwuap yakât kakŋan tataŋje pesuk sâwuapgât dop âlâ ki tap. Yakât otmâ yâhâmâ wâtŋe pato nandoroŋe tatbaŋgiap. Otmu Anitâŋe yuwu sâop. “Nâŋe sâmune hân himbim âliwahap topŋe topŋe ki tete teteŋambâ teteheop. Otmu yâhâpŋe sâmune biatbuapgât dop gurâ tatnihiap.” Yawu sâop.

*Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe Yoanehât biwiŋe
mem purik pilâmu ehop.*

9 Bukulipne, yenâmâ Asia hânâŋ Yesuhât komot mansai. Yeŋe Yesuhât den pat âlepŋe sâm lohimbi ekyongonjetâ, lok nombotŋaje nângâjetâ ki ârândâŋ otmu, mem ge katyekne sâm mem bâleyekmai. Otmu nâ gurâ yawuâk mem bâlenekmai. Yawu otmâ sâp ârândâŋâk Yesuhât lau lâum kinmâ hoŋ bawaŋgim gamain. Otmu nâŋe Yesuhât den pat ya lohimbi ekyongomune yawuâk lok nombotŋaje gurâ nângâjetâ bâlemu nâ menekmâ mâtuŋa âlâ, kutŋe Patimo sâm, yan katnekŋetâ mansan. **10** Manmune Sande âlâen Anitâŋe ikŋe Wâtgât mâmâŋahât Heak hâŋgângumu ge biwine mem purik pilâop. Yawu otmu den

kârikŋe isemu nângâwan. Yâhâ den nângâwan yamâ lâmun kunmain yakât dopŋe bia, ya wangim isemu nângâwan. Otmu yuwu sâm eknohop.

11 “Yoane yu me ya senŋan yiwerene tetemu eksat. Yawu gârâmâ gâŋe pepa mem kulemgum katdâ Asia hânân kapi tipi tapi nombolân yâhâp tai ya yeŋgât dopyenjan arimu sâlikum nângânomai. Kapi yamâ kutyenje, Simirina, Epeso, Peahamon, Tiatira, Sariti, Pilarepia, Laorika yawu. Pepa yu yeŋgât kulemgum katdâ arimu ekmâ sâlikum nângânomai.” Yawu sâm eknohop.

12 “Den yu âlâŋe eknohoap” yawu sâm enŋatne kakŋambâ olelem lambe nombolân yâhâp golinjak tuhuwi yan sem kinmu ekban. **13** Otmu ya yeŋgât hohetyenjan lokbân kundenje yawuya kinmu ekban. Otmu sâŋgum kaok âlâ hârândâŋjâk mânunjakmâ kinop. Yâhâ enŋatŋanâmâ kâiput kâlep golinjak tuhuwi ya âmbâkum kinmu ekban.

14 Yâhâ somotŋe yamâ iwit iwit pato elembân kaok ekmain yawuya. Yâhâ senŋe yamâ kâlâp nimbilamŋe yawuya. **15** Yâhâ kâiŋe yamâ kât sem hiŋ hurunduŋ sâmap dop yawuya. Yâhâ denŋe munŋeâmâ to tâlâm pato yerâm kinmu munŋe nângâmain yawuya. **16** Otmu pitu nombolân yâhâp ya bâtŋe bonângen mem kinop. Otmu lauŋambâmâ tewet konohâk yamâ sâtŋe nombot nombot nelan̄ nelan̄ ya ge kinop. Yâhâ kun kundenje yamâ sikop hâumu irik irik sâmap dop yawuyanje laŋinje pilâop.

17 Yawu tetem kinmu ekmâ kiŋgitnahât otmâ kâiŋe topŋan ba pare pare otmâ mum yawu iwan. Yawu imune lok yan̄e bâtŋe bonângen mem kat-

nekmâ yuwu sâm eknohop. “Kâmbuk, kinjgitgahât ki ot. Hâlihâk kindâ topne sâm tetem ekgohowe. ¹⁸ Anjoân embâjân Anitâje hân himbim ki kândikyotkop yapâek tatmâ gawan. Otmu lok otmune yañak benije nohojetâ muwan. Otmu mu-muñambâ yahatmâ tan. Otmu tatmâ yâhâmbisân. Nâmâ manman kârikje amboje. Yakât otmâ yâhâpje mumbomgât dop âlâ ki tap. Manman kârikje manmâ yâhâwom. Yawu gârâmâ lohimbi torokatmâ manjet me hiliwahonjet yakât nâje konok sâmune pesuk sâwuap. Otmu lohimbi nombotje mum hemgât pat oai yâk holanyekbom me hemân hâpunyekbomgât dop ya gurâ yawuâk. Yamâ nâhât wahap. Topne yawu.

¹⁹ Otmu nâje sâp yiwerenjahât me hâmbâihât tetewuap yakât topje kerek sâm tetewe. Sâm tete-mune kulemgum metemâmâ pepa yu kapi nombotje yu tete tatmâ arai ya yençâlen kerehâk katdâ arimu ekmâ nângâjet. ²⁰ Otmu bâtné bonângen pitu nombolân yâhâp meyekmune yeksat yakât topje yuwu sâm tetemune nângâ. Pitu nombolân yâhâp yamâ kapi nombolân yâhâp ambolipjae nâhât komot mansai ya yençât anjelo umutyenjanâk âlâku konok konok. Otmu lambe nombolân yâhâp golijak tuhum katjetâ sem tap yamâ nâhât komot kapi nombolân yâhâp ya.” Yawu sâop.

2

Epeso kapi ambolipje yâk yençât sâm kalop.

¹ Yesuñe yuwu sâm tetem eknohop. “Yoane, gâje Epeso kapi ambolipje yençât yuwu kulemgum katyinqirâ ariâk. Nâ Yesu. Bâtné bongen pitu

nombolân yâhâp mem kinsan. Otmu lambe nombolân yâhâp golinjak tuhum katjetâ sem tatmap ya yeñgât hohetyeñjan galem kinmâ bam gaman.

² Nâ yeñgât manmanyene ya kerehâk nângâmune âlepnej nanje oap. Lok bâleñje, lok perâknej yeñgâlen taka yuwu sâm kâityongowi. “Yesuñe âi sâm ningiop ya tuhum mansain.” Yawu sâm yen kâityongom yeñgâlân torokatne sâm takawi. Yawu sâm takanjetâ yapâ gâtñaje umatnej topnej topnej teteyiñgiop. Yakât yeñe yâk yeñgât topyernej ekjetâ ki ârândâj olop yakât otmâmâ wavyekbi. Ya nângâmune âlepnej nanje oap.

³ Otmu yenâmâ lok bâleñje yanje yeñgâlen torokatne sâm otjetâ yanâmâ yeñe nâhât tem lâum sâtgum manmâ gawi. Otmu nâhât den nângâm ki hâkâj otbi. Yakât nângâmune âlepnej oap.

⁴ Yawu gârâmâ den âlâ yuwu sâmune nângâjet. Biwiyeñjan tap ya ekmâ nângâmune ki ârândâj oap. Anjoân embâñjân Anitâhât den pat âlepnej nângâm yanâmâ nâhâlen biwi nângân nângânyeñjañe kepeim manbi. Yâhâ sâp yiwereñeâmâ biwi yeñjañe pâlâmnej otmâ mansai.

⁵ Yâhâ anjoânâmâ biwiyeñje nâhâlen katmâ denne lâum manbi ya yauwâk torokatmâ manjetgât nañgan. Yawu gârâmâ yeñe denne ki lâum mannomai yanâmâ sâmune yeñgât hohetyeñambâ lambe lañinnej hindakmâ yeñgâlen omoñ sahakbuap.

⁶ Otmu nângân nângân âlâ nângâm gawi ya nângâmune âlepnej oap. Komot âlâ, kutyenje Nikolao sâm, yâkñeâmâ yuwu sâmai. “Âlepnej, orot-meme ihilâk mahilâk otmunje Anitâñe nenenekmu ârândâj otmap. Yakât dennej bia.” Yawu sâmai.

Yamâ yeñgâlen takamâmâ yawu otjetgât sâm kendâyinjetâ yeñe hâkâj otmâ watyekbi. Nâ gurâ yawuâk yâk yeñgât nângâm hâkâj otmâ manman. Yawu gârâmâ yeñe yâk yawu otyinjawi yakât nângâmune ârândâj oap.

⁷ Yeñgât hohetyenjan gâtje âlâ me âlâne lohotje ki otmâ nâhât den lâum manmai. Yakât otmâmâ munomai sâp yanâmâ âlepje nâje sâmune Anitâhât kalamân mammangât nak âlâ kinsap yakât kehetje nemâmâ yañe tânyongomu manman kârikjan yan torokatmâ manmâ yâhânomai. Otmu Epeso kapi ambolipje yen Anitâhât Wâtgât mâmânjahât Heaknej den sâm tetem eknohop yu ekyongoan. Yakât yen nângâm heñgeñgum manmâ yâhânomai.” Yakât yawu sâop.

Simirina kapi ambolipje yâk yeñgât sâm kalop.

⁸ Otmu Yesuñe ikñe komot Simirina kapi ambolipje mansai yâk yeñgât yuwu sâm eknohop. “Lohimbiñe Simirina kapiân manmâ biwi nângân nângânyeñe nâhâlen katmâ mansai yamâ gâje den yuwu kulemgum katyingirâ ariâk. Nâmâ Yesu. Añgoân embâñân Anitâñe hân himbim ki kândikyotkop yapâek tatmâ gawan. Otmu yawuâk tatmâ yâhâwom. Otmu mumune yan hân kâlehen katnekbi. Nâje yapâ yahatmâ tanje yuwu sâm tetemune nângâñet. ⁹ Yeñgât kasalipyenjanje yen mem bâleyekmâ kombo meyinjetâ hâhiwin kakjan manmâ âlâlâhât pâin guin otmâ gai. Ya nañgan. Otmu nâje mâmâñe otyinjimune nâhâlen biwi nângân nângânyeñajje kepeim manmâ gañetâ yakât nâje matje âilonjgo yinjgwomgât emelâk ya sâm katban. Otmu Yura

lok nombotŋaŋe yeŋgât sâm bâleyiŋgiwi. Ya gurâ topŋe naŋgan. Yawu gârâmâ yâkŋe Anitâhât pat bulâŋe ki mansai. Yâhâmâ lok bâleŋahât pat oai. ¹⁰ Otmu umatŋe âlâlâ yuwu yawu teteyiŋgiwuap yakât kinŋityeŋahât ki otnomai. Yakât topŋe yuwu sâmune nâŋgânjet. Satangâlen torokatmâ manmâ bâleŋahât pat mansaiŋe yen biwiyeŋahât topŋe ya nâŋgâne sâm mem âlâlâ tuhuyeknomai. Otmu mumuhât pat kuyiŋgim nombotŋe mem pâi emetŋan katyeknomai. Yawu otyiŋgiŋetâmâ yeŋe kârihem kinŋetâ yanâmâ nombotŋaŋeâmâ munomai. Otmu nombotŋe âlâŋeâmâ hâhiwin nâŋgâm sâtgum mannomai. Yawu otmâ manŋetâ yakât kakŋjanâmâ hilâm bâlâk ñerek otmu yanâmâ pesuk sâyiŋgiwuap. Yâhâ yakât kakŋjan yenâmâ hâk sânduhâñ manmâ yâhânomai. Otmu munomaiŋe mumuŋambâ yahatŋetâ yen kerehâk manman kârikŋjan torokatmâ manmâ yâhânomai. ¹¹ Simirina kapi ambolipŋe yen Anitâhât Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe den sâm tetem eknohop yu ekyongoan. Yakât yen yukât topŋe nâŋgâm hengeŋgunomai. Nâŋgâm hengeŋgum nâhâlenâk biwiyeŋaŋe kepeim manmâ yâhâm yâhâpŋe munomaihât dop âlâ ki otbuap.” Yakât yuwu sâop.

Peahamon kapi ambolipŋe yâkyeŋgât sâm kalop.

¹² Otmu Yesuŋe ikŋe komot Peahamon kapiâñ mansai yâk yeŋgât yuwu sâm eknohop. “Lohimbi nombotŋe Peahamon kapiâñ manmâ biwiyeŋe nâhâlen katmâ mansai ya yeŋgât den yuwu kulemgum katyinŋirâ ariâk. Nâ Yesu. Tewet sâtŋe nombot nombot nelaŋ nelaŋ yakât amboŋe nâ.

Nâje yuwu sâmune nângâjet. ¹³ Kapi amboliprje yençât manmanyenjahât topnje ya nâ nañgan. Kapi yanâmâ lok sesenjâlakje Satangâlen torokatmâ orotmeme bâleje topnje topnje otmâ mansai. Yawu otmâ nâhât komolân gâtje âlâ, kutnje Antipatoro, yâknejâmâ nâhât tem lâum mammâ yâk yençâlen lohotnje ki otmâ manop. Ya kuñetâ muop. Kuñetâ muop yakât yen kinçityenjahât ki otbi. Yawu otmâ kârihem kinmâ nâhât tem lâum mammâ gai. Ya nângâmune ârândâj oap. ¹⁴ Yawu gârâmâ yençâlen gâtje nombotnjae orotmeme âlâ yuwu otmai yamâ nângâmune bâleap. Yençâlembâ nombotnjae lok âlâ, kutnje Bileam sâm, yâkât orotmeme bâleje ya watbi. Bileamje angoân lok âlâ, kutnje Balak sâm, ya ekumu Isirae lohimbiye kasalipyenje yençât Porom Lâpiahât hotom uminiwi yapâ mem nejet sâm ekyongop. Yawu otmâ torokatmâ kâwâ konda otnjetgât kendâyîngiop. Yawu olop yakât Bileamje tosa pato miop. Otmuâmâ yençâlen gâtje nombotnjae orotmeme yauwâk torokatmâ otnjetgât sâm kendâyîngim mansai. Ya nângâmune dondâ bâleap. ¹⁵ Otmu yençâlen gâtje nombotnjae Nikolao yençâlen torokatmâ ihilâk mahilâk otmâ mansai. Yakât nângâmune yauwâk dondâ bâleap. Yakât otmâ ekyongojetâ biwi nângân nângânyenje nâhâlenâk katnjetâ kinâkgât sâm ekyongoan. ¹⁶ Otmu den sâm tetean yukât nângâjetâ gemu bet pilâmâmâ nâhâlen yâhâpje takâ ki torokatnomai. Yawu otnomai yamâ nâje takâ kuk otyingiwom. Yawu otmâ launan tewet sâtje nombot nombot nelan nelan yañe nem hilipyongowuap.

¹⁷ Yamâ yençâlen gâtje nombotnjae yâk

yengâlen lohotne ki otmâ mannomai yâhâmâ mem lâtâpyongom manman kârikne yakât sot yingimune nem mannomai. Otmu lañgatyekmâ âlâku ikne kutne kândâk kândâk kulemgum iri tete osom katyinjiwom. Kut ya lok âlâ me âlâne ekmâ nângânomaihât dop ki tap. Âlâku ikne ambojan ambojan ekmâ nañgañginomai.

Peahamon kapi ambolipne yen Anitâhât Wâtgât mâmâñjahât Heakne den sâm tetem eknohop yu ekyongoan yakât mâmâne otyingimu den yukât topne nângâm heñgeñgunomai. Yakât otmâ yu kulemguwe sâm oan. Yesuñe Peahamon ya yengât yawu sâm eknohomu kulemguan.

Tiatira kapi ambolipne yâk yengât sâm kalop.

¹⁸ Otmu Yesuñe ikne komot Tiatira kapiân mansai yâk yengât yuwu sâm eknohop. “Yoane gâ Tiatira yengât ekap yuwu kulemgum katyinjirâ ariâk. Nâ Yesu, Anitâhât nanne. Otmu nâmâ senneâmâ kâláp kokotne lañ lañ sâmap yawuya. Yakât otmâmâ nâmâ yohân ekman. Otmu kâineâmâ kâláp milu umunje kâtnje sem hiñ hurundunj sâmap yawuya. Yakât otmâ kasalipne tâlim hilipyongowom. Topne yawu.

¹⁹ Otmu yengât manmanyenahât topne ya nâ nañgan. Otmu orotmemeyeñe ya gurâ nângâm metean. Yeñe nâhâlen biwiyeñanje kepeiwi ya yauuâk torokatmâ mammâ gai. Otmu biwiyeñe hikuakmâ buku orañgim mansai. Yâhâ lohimbi nombotne senje âlâhât pâinmâ mansai yâk tânyongoai. Otmu lohimbi belângen mansainje mem bâleyekjetâ yengu yauuâk ki lohotne oai. Emelâk orotmemeyeñe âleþne otbiâke yamâ

yiwerenje oai yunjeâmâ kândikum gâtje ya tâtâem wangim oai yakât nângâm biwine heronje oap.

20 Yawu gârâmâ benje yeñgât orotmeme konohâk otjetâ ki ârândâj otmap. Imbi bâleje âlâje yeñgât hohetyenjan kinmâ den perâkne kâsikum yinjimap ya ki watjetâ ariap. Yâkje yuwu sâmap. “Nâ Anitâhât poropete imbi. Yâkât lau lâum denje sâm tetean.” Yawu sâmap. Yamâ den memap. Emelâk imbi yawuya âlâ, kutje Yesewe sâm, yâk ihilâk mahilâk otmâ manmâ Anitâhât komot, Isirae lohimbi, mem dâiyekmâ imbilipyenje yekmâ ihilâk otjetgât sâm ekyongominiop. Yawu sâm ekyongop yañe dondâ bâleop. Yâhâ sâp yiwerenje yuâmâ imbi âlâ ya hohetyenjan taka mansapje Yesewe olop yauwâk otjetgât haonjmâ kendâyinjapi. Otmu yâhâmâ kasalipyenje yeñgât Porom Lâpio yakât hotom umai yapâ mem nejet sâm ekyongomap. Ya nângâmune dondâ bâleap. **21** Yakât yuwu sâmune nângâjet. Imbi yañe biwi nângân nângânnje nâhâlen kalâkgât mambotmâ manmâ gan. Yawu otmune ya hâkâj otmâ kârikne dondâ oap. Kârikje otmâ manmâ orotmemereje kingonj yamâ ki sâm tetem betbanjimap. **22** Yakât otmâmâ kundat umatje dondâ tetewanjimu yan nâje ya sâm wañmune hâhiwin nângâm yâhâwuap. Otmu lohimbi nombotje yâkâlen torokatbijen tosayenje ya ki sâm tetem biwi nângân nângânyenje nâhâlen katmâ mansai yakât matje umatje dondâ yinjimune mem sâtgum mannomai. **23** Otmu lohimbi nombotnaje imbi bâleje yâkât komolân torokatmâ otbi mewi ya ekjetâ ârândâj olop yamâ nâje matje yinjimune mem hiliwahonomai. Yawu

otyin̄gimuneâmâ nâhât komot hânjan kulemjan mansaije ekmâ topje yuwu nângânomai. “E, Yesuñeâmâ orotmemenjenje me biwinenjen girawu tap yakât topje ekmâ nângâm ba takamap. Otmu yu me ya otmain yakât matje ya tâj tâjâk ningiwuap.” Yawu sâmâmâ orotmeme âlepjeâk otmâ mannomai.

²⁴ Otmu yen nombotjae imbi yukât orotmeme kingon yan torokatmâ ki otmai. Otmu yâkât komolipjae Satangât topje sâm kusânmâ ekyongomunje nângâjet sâm otjetâmâ yan yeje betyin̄gim mansai. Yakât nângâmune ârândâj oap. Yakât umatje âlâ ki teteyin̄giâkgât nañgan. Otmu yenâmâ yuwu sâm ekyongomune nângâjet. ²⁵ Añgoânâk nâhât tem lâum torokatmâ manbi. Yawuâk otmâ torokatmâ manmâ gai. Yawu gârâmâ yâhâpjé yawuâk torokatmâ manmâ yâhâjetâ nâje takâ matje âiloingo yin̄gimune menomai yakât yuwu sâmune nângâjet.

²⁶⁻²⁷ Anitâje âi sâm nihim hângânnohomu gewan. Gemâmâ wâtnjan kinmâ tem lâuwañgim gawan. Otmu yakât dopjeâk yenâmâ âi sâm yin̄gimune nâhât wâtnan kinmâ yâhânomai. Otmu sâp pato tâlâhumu yanâmâ nâje mâmâje otyin̄gimune kasalipnenje kunyeje kârikje otmâ mannomai ya yongom itit kiom tuhuyeknomai. ²⁸ Yawu otyin̄gijetâmâ pesuk sâwuap. Otmu sâp patoen yen orowâk heroj maroj otmâ manmâ yâhânom.

²⁹ Yakât otmâ Tiatira kapi ambolipje yen Anitâhât Wâtgât mâmâjahât Heakje den sâm tetem eknohop yu ekyongoan. Yakât otmâ mâmâje otyin̄gimu den yukât topje nângâm biwiyejen katmâ mannomai.” Yawu sâop. Yesuñe

Tiatira kapi ambolipŋe yeŋgât den yu sâm tetem eknohomu kulemgum katyiŋgian.

3

Sariti kapi ambolipŋe yâk yeŋgât sâm kalop.

¹ Otmu Yesuŋe ikŋe komot Sariti kapiân mansai ya yeŋgât yuwu sâm eknohop. “Yoane, gâ den yuwu sâmune kulemgum katyiŋgirâ Sariti ambolipŋaŋe sâlikum nâŋgâm hêŋgenŋunomai. Nâ Yesu. Anitâhât Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe mâmâŋe otnihimu pitu nombolân yâhâp meyekmâ kinman.

Nâŋe yeŋgât manmanyenje ekmune ki ârândâŋ otmap. Yeŋe topyenje kurihiakmâ lok sensenâŋ orotmememe âlepŋeâk otmâ gai. Yakât otmâ lohimbi dondâŋe yekmâ topyenje yuwu nâŋgâm tâpikguai. “Mainj, lohimbi yuŋeâmâ biwi nâŋgân nâŋgânyenje ya galemai. Otmu yâkŋe yakât pâlâmjenje ki oai.” Yawu sâmai. Yawu sâmai yamâ pâpgum topŋe ki nâŋgâm sâmai. Nâŋeâmâ biwiyenje ekmâ “biwiyenje mumuŋe,” yawu naŋgan. ²⁻³ Yenâmâ biwiyenje pârâk pilâm ekŋjet. Awoŋne Anitâŋe yeŋgât manmanyenje ya ekmu ki ârândâŋ otmap. Otmu nâku yawuâk ekmune ki ârândâŋ otmap. Manman aŋgoânâk manbi yaŋeâmâ himbimgât pat kuyiŋgiop ya biatbe sâm oap. Yen ya biatyiŋgimâp sâm emelâk aŋgoânâk miti nâŋgâm yan biwiyenje nâhâlen katmâ orotmememe âlepŋe otmâ manbi ya yawuâk torokatmâ manŋjet. Yawu manmâ orotmemeyenje bâleŋe ya bet pilâm biwi golâek manmâ yâhâpŋe biwi nâŋgân nâŋgânyenje nâhâlen kepeim manŋjetgât naŋgan. Yâhâ ki otnomai yamâ benŋe

kasalipyenjae inâk pârâk sânsânâk taka itit kiom tuhuyîngimai yakât dopjeâk nâje yeñgâlen pârâk sân sânâk takawom. Sâp yan takawom yakât yeñje ki nañgai.

⁴ Yawu gârâmâ yeñgâlen gâtje sambe bia, getek âlâ yañe tipiñe âlepje oai. Yâhâ yen salek salehâk tosa barak mansai yamâ yongonmune nähâlen torokatjetâ sângum kaok bolañ bolañ âlâku iññe kândâk kândâk yiñgimune hanjalakjetâ nine orop tatmâ yâhânom. ⁵ Yawu otmâ tosa barak manjetâmâ nâje yeñgât nângâm nähât komolân gâtje salek salek yawu sâwom. Otmu emelâk manman kârikñahât pat kuyingim pepa âlâ mem kutyenje kulemgewan. Yamâ kutyenje yâhâpje ki hârewom. Nâjeâmâ aworjne otmu añelolipne yâk yeñgât senyenjan kinmâ yeñgât kutyenje yongonmune nähâlen torokatjetâ orowâk tatmâ yâhâmbisâin. ⁶ Otmu Sariti kapi ambolipje yen Anitâhât Wâtgât mâmâyahât Heakje den sâm tetem eknohop yu ekyongoan. Yakât mâmâye otyiñgimu nângâm heñgeñgunomai.” Yesuñe yawu sâop.

Pilarepia kapi ambolipje yâk yeñgât sâm kalop.

⁷ Otmu Yesuñe den âlâ yuwu sâm eknohop. “Nâhât komot Pilarepia kapiân mansai ya yeñgât ekap yuwu kulemgum katyinjirâ ariâk. Nâmâ Yesu. Orotmemene âlepje nanje mem koko salehâk manmâ gaman. Yu me ya otmune bonjeâk tetemap. Anitâje añgoânâk yuwu sâm âi nihiop. “Isirae yeñgât lok kutdâyeñe, kutje Dawiti sâm, yâkât kawenjan kinbuat. Yan kinmâ manman kârikñahât gahatje ya mem hindâwuat. Mem

hindârâ aŋ sâm kinmu yakât kaknjan lok âlâ me âlâŋe ya mem maŋgunomaihât dop ki otbuap. Yâhâ gahatŋe ya mem maŋguuat yamâ lok âlâ me âlâŋe mem hindânomaihât dop gurâ ki otbuap.” Yawu sâm âi nihop. Yawu gârâmâ gahatŋe yakât amboŋe yamâ nâ konok. ⁸ Otmu yakât yuwu sâmune nâŋgâjet. Manmanyenye ya ekmune ârândâŋ oap. Yeŋe biwi golâek manmâ nâhât tem lâum manmâ gai. Otmu nâhât kutne ki kurihim hâkâŋ otbi. Yakât nâŋgâmune âlepŋe oap. Otmu yeŋe nâhât den pat âlepŋe sâm tetem ekyongonjetgât emelâk nâŋe gahatŋe ya mem hindâmune kinsap ya naŋgai. Otmu kasalipyenye âlâ me âlâŋe ya maŋgunomaihât dop âlâ ki tap.

⁹ Yuwu sâmune nâŋgâjet. Yura lok nombotŋanye nâhât hâkâŋ otmâ manmâ yeŋgâlen taka yuwu sâmai. “Nenâmâ Isirae lohimbi tâŋ tâŋ mansain. Yakât otmâ nenâmâ Anitâhât pat otmâ mansain,” yawu sâmai. Yawu sâmai yan yeŋgât hâkâŋ otmâ sâm mem ge katyeksai. Yawu otyinginjetâ nâŋgâmune bâleap. Yakât otmâmâ yuwu sâm hâreyiŋgian. “Lok perâkŋe, amboyenye yamâ Satan,” nâŋeâmâ yawu sâm hâreyiŋgian. Yakât otmâ nâŋe mem dâiyekmâ yeŋgât amutyeŋan katyk-mune mannomai. Yanâmâ yeŋgât yuwu sânomai. “Bâe, Yesuŋe lohimbi yu yeŋgât tepŋe nâŋgâmu âlepŋe nanŋe oap yakât nen mem ge katneneksai.” Yawu sânomai.

¹⁰ Otmu lohimbiŋe hânnjan kulemŋan manmai yeŋgât topyenye teteâkgât nâŋe sâmune umatŋe topŋe topŋe teteyiŋgiwuap. Yâhâ yeŋgâlenâmâ ki tetewuap. Sâp yanâmâ nâŋe tihityenye ot-mune yeŋe kârikŋe otmâ mannomai. ¹¹⁻¹² Yâhâ

yenâmâ emelâk Anitâje manman kârikñahât pat kuyinqiop ya biatyinqimapgât nângâm biwiyeje galemahom mannomai. Yawu otmâ mannomai yan kasalipyenjae mem ge katyekñetâ kârikñe otmâ mannomai. Yawu manjetâ nâje kâlep ki otmuâk takawom yanâmâ yen meyekmâ Anitâhât miti emetje himbimân tap yakât saran kârikñe sâm kânângâyekbom. Kânângâyekmune ki putuk sâm ge kunomai. Manman kârikñahât pat yukât bulâje yingimune menomai yan Awoñnahât kapi pato, kutje Yerusalem kapi âije sâm, himbimân tap ya gewuap. Gemu ya ambokunomai. Yakât patje yazuâk kuyinqiop. Otmu nâ ninahât pat Anitâje emelâk kunihiop. Yawu gârâmâ yazuâk nâhâlen torokatmâ ya mem ambokunomai.

¹³ Pilarepia kapi ambolipje yen Anitâhât Wâtgât mâmânjahât Heakñe den sâm tetem eknohop yu ekyongoan. Yakât yâkñe mâmâje otyinqimu den yukât topje nângâm heñgeñgunomai.” Yesuñe yazu sâm teteop.

Laorika kapi ambolipje yâk yeñgât sâm kalop.

¹⁴ Yesuñe torokatmâ yuwu sâm eknohop. “Yoane, nâhât komot Laorika kapiân mansai ya yeñgât ekap yuwu kulemgum katyinqirâ ariâk. Nâ Yesu. Añgoân embâñâ Anitâje hân himbim ki kândikyotgop yapâek nâje tatmâ gawan. Otmu nâ Anitâ orop topnetje konohâk otmu yapâ gâtñahe Anitâje âi sâm nihiop. Âi sâm nihimu nâje yâkâlen kândiwahom hân himbim pitu âlâlâ topje topje katban. Otmu lohimbiñe Anitâhât topje nângâjetâ hañ sâyiñgiâkgât den bulâje ekyongom manban. ¹⁵ Nâje yeñgât biwiyeje

ekmune ki ârândâj otmap. Yenâmâ pâlâmje manmai. Yakât otmâ nâje yeñgât ukenje ki nângâyîngian. Otmu ñasin gurâ ki nângâyîngian. Yakât topne nângâjetâ keterahâkgât yuwu sâmune nângâjet. Sot nemunje pâlâmje otmu âkâm pilâmain yakât dopñeâk yen nine komolâmbâ yekmune pâlâmje otmu watyekbom.

16-17 Otmu yeñgât topyeñje teteâkgât torokatmâ sâwe. Yenjeâmâ yuwu sâmai. “Nenâmâ Anitâje nângâningimu ârândâjâk oap yakât iri sikum me senne âlâlâ ya dondâ tatningiap. Hop sambe kakjan mansain.” Yawu sâmai. Yamâ den memai. Yenje topyeñje ya nângâne sâm hâum pâpguai. Yenâmâ kopa. Otmu nângâjetâ ki keterakmap. Otmu topne ekmâ nângâne sâm yakât pâinmâ hâum pâpgumai. Otmu âlâlâ yakât gurâ pâlâmje mansai. Yawu nañgan.

18 Yawu gârâmâ yu otnet sâm ekyongomune torokatmâ otmâ manjetâ ârândâj otbuap. Yiwerene yuâmâ senyeñje bok sâmu âlâlâ yakât ekmâ topne ki nañgai. Yâhâ gâmâlâhâmâ nâje sâmune senyeñje hâreakmu âlâlâ ya ekmâ topne nângânomai yakât dop tatnihiap. Otmu nâhâlen torokatmâ salek salehâk mannomaihât nâhâlen mâtâp tap. Yawu gârâmâ orotmemeyeñje bâleñje ya pilâm nâhâlen gamâmâ nâhât manmanne ya mem hañgalakmâ salek salehâk manmâ yâhânomai. Yawu otmâ manjetâ lohimbi nombotñañje yekmâ yeñgât nângâjetâ yahatmu yakât ki añulaknomai. **19** Otmu lohimbiñje nâhâlen torokatmâ mansai yanje nine orop biwinenje kepeiakmâ konok otmu mansai. Otmu yauwâk torokatmâ mannehât nângâm nâhât komolân

gâtje âlâ me âlâje otmâ tâpikgune sâm otjetâmâ nâje biwi nângân nângânyeje mem kusân yinjiman. Mem kusânyiñgimune ekmâ nângâm hengeñgum manman âleþjan manmai. Otmu yeje kunyeje kârikje otmâ hiliwahomaihât sâmune umatje âlalâ teteyiñgiwuap. Otmu yengâlen takamune umatje yawuya teteyiñgimapgât yeje orotmemeyeje bâleje ya bet pilâm orotmeme âleþjeâk otmâ manmâ yâhânomai.

20 Nâje yengât emet hawiñan kinmâ den sâmune engatne munje nañgai. Yawu gârâmâ lohimbi âlâ me âlâje nâhât den towatje nângâm yahatmâ launan membuap yâhâmâ nâ orop biwi konohâk otmâ lau konok nem manmâ yâhânom. **21** Otmu nâje himbimâmbâ ge Awonaje âi sâm nihiop ya tuhum pesuk pilâmune ârândâj oap. Yakât dopjeâk yeje gurâ nâhât den nângâm lâum manjetâ ârândâj otbuap otmuâmâ nâje sâmune nâhâlen torokatjetâ orowâk Awoñne hâlâñjmâ tatmâ yâhânom. **22** Laorika kapi ambolipje yen Anitâhât Wâtgât mâmâñjahât Heakje den sâm tetem eknohop yu ekyongoan. Yakât otmâ yâkje mâmâje otyingimu den yukât topje nângâm hengeñgunomai.” Yesuñe yawu sâm teteop.

4

Himbimgât gahatje hindakmâ aŋ sâm kinmu Anitâhât kaweŋe ehop.

1 Otmu ya biatmu himbimân gahatje âlâ hindakmâ aŋ sâm kinmu ekban. Otmu den me mun pato âlâ emelâk nângâwan ya yauuâk yâhâpje tetemu nângâwan. Yamâ yuwu sâm eknohop. “Yu

me ya hâmbâi tetewuap yakât Anitâye sâm kalop. Garâ yu tiripgohomune ek." Yawu sâop.

² Yawu sâmu yanâk Anitâhât Wâtgât mâmâñahât Heakje biwine mem purik pilâmu yanâk yâhâ tatemâmâ âlâ yuwu ekban. Anitâye kawe talop yan lajinne pato silin silin sâmap yawuya ye kundenjan yerâmu ekban. ³ Otmu hambe mohat yawuya yané kakjan hawamgum lajinne golâ golâ pato pilâm kinmu ekban.

⁴ Otmu lok kunje 24, hâk katipje kaok bolañ bolañ yawuya hiñ hârândâñ sâsâye ya mânuñakmâ tatbi. Otmu ñerendeñ golinjak tuhuwi yawuya yané kunyejan hawamgum horarançim tatbi. Otmu yâk yeñgât kawe tatatyene pato yamâ Anitâ hawamgum ikñiâk ikñiâk tatbi. ⁵ Yâhâ Anitâ patoyeñe talop yâkâlembâ belek sâmu ekban. Otmu denñeâmâ himbim guñguruñ sâmu mun pato pilâmap yawuya yakât dop olop. Otmu yâkâlembâmâ kâlâp lajinne sem kilik kilik sâmap yawuya sem kinop. Otmu sem kilik kilik sâop yamâ Anitâhât Wâtgât mâmâñahât Heak yâku yawuâk, dop yawuâk olop. ⁶ Otmu Anitâhât dâtâpjan saru pato nây nây sâmu yan emetsenjanje silin silin sâm hâumu beleñ sâmap dop yawuya yané kâwinân liñgarakmâ nây nây sâm iop.

Otmu songo papato yawuya imbât mumuhât dop bia yané hawamgum nombot nombot tatbi. Yâhâ senyeñe yanak pato, bet kulet otyingiop. ⁷ Añgoân ekban yamâ pusi papatoñe, kutje laion sâm, yakât kundenje yawuya. Yâhâpje ekban yamâ bulimakao pato yawuya. Yâhâ kalimbuje

yamâ lok kundenje yawu. Yâhâ imbâtnje yamâ tiwa yawuya. ⁸⁻⁹ Âlâhât konok konok peñgamyenje nombotgen kalimbu, nombotgen kalimbu yawu talop. Otmu omojenje hilâmje haonmâ ârândâj Anitâ yuwu sâm kiki mewaنجimai.

“Anitâ patonenje gâhât tatatge, gâhât wâtge, gâhât orotmememehe ya ae sej sej me hou sâ sâ. Otmu gâhât nângâmunje yahatmap. Gâ embânjân tatmâ gaon. Otmu tatmâ gat, mâne tatmâ yâhâwion. Yakât otmâ gâhât nângâmunje âlâ kândâkdâek otmap.”

Yawu sâm kiki mewaنجimai.

¹⁰ Otmu sâp âlâ me âlâen kep mem mepaemaiân yan lok kunje 24 ya kerekje ñerendeñyeje ya mem yâkât eŋgatjan horatbaنجimai. ¹¹ Horatbaنجim nângâjetâ âlâ kândâkdâ otmu yuwu sâm kiki mewaنجimai.

“O, Anitâ patonenje. Gike nângân nângângan otmat. Otmu gike wâtgan kinmâ hân himbim kândikyotgon. Otmu gikak âliwahap topne topne hânân kalon yanje torokatmâ yâhâwuapgât dop tatgihiawâk. Otmu nângârâ biatbuapgât gurâ dop yauwâk tatgihiap. Yakât otmâ gâ mepaeheksain. Otmu gâhât kutge konok sâm hañ tuhumunje yupâ yapâ arimu ârândâj merândâj otmâ liŋgarakmâ imap.” Yawu sâmai.

5

Lama Nanje yâkât nângâjetâ yahalop.

¹ Otmu Anitâ patoŋe bâtŋe bonâŋgen pepa âlâ mem gongoŋgumu ekban. Pepa yamâ nom-bot nombot kulemguop ya sâlikumai sâm mem gongoŋgum gâoŋ nombolân yâhâp sâhâop.

² Otmu nâŋe aŋelo kârikŋe âlâ ekban. Yâkŋe ya-hatmâ kinmâ kârikŋe halahum yuwu sâop. “Pepa gâoŋân tap ya âlâŋe mem holaŋmâ mewalakum sâlikuwuap?” Yawu sâm den kârikŋan sâop. ³ Yâhâ himbimân gâtŋe, me hânâŋ gâtŋe, me wosapâ wos-apâ gâtŋe âlâ me âlâŋe mem mewalakuwuapgât dop bia. Bia kârikŋe. ⁴ Yawu ekmâ yanjak nâŋgâmune dopŋan ki otmu enŋat hako nâŋgâm hâk ɻâik ɻâihâk isewan. ⁵ Nâŋe yawu isemune lok kunje 24 tatbi yâk yengâlen gâtŋe âlâŋe yuwu sâm eknohop. “Kâmbuk. Yura yengât komolân gâtŋe pusi pato âlâ, kutŋe Laion, yamâ Daw-itihât sen, yâkŋe mumuŋambâ yahatmâ yan Man-man bâleŋjahât Amboŋe, kutŋe Satan, yâk mem ge kalop. Yâkŋe âlepŋe gâoŋ ya holaŋmâ pilâm mem mewalakuwuapgât dop tap. Yâkât wâtŋe pato tatbangiap. Yakât ki nâŋgârâ gorâhihimu ise. Pak sâm ek.” Yawu sâop.

⁶ Yawu sâmu pak sâm Anitâhât gotŋan soŋgo papato ya otmu lok kunyeŋe ya yengât hohetyeŋan Lama Nanŋe emelâk kum gâiwi, gutŋe orowâk yanje yahatmâ kinmu ekban. Otmu wâtŋe pato nandoroŋe tatbangiop yakât dop kum ɻilipŋeâmâ nombolân yâhâp. Otmu biwinenŋe ekmâ nâŋgâmap yakât dop kum senŋe gurâ nombolân yâhâp. Otmu Anitâhât Wâtgât mâmâŋahât Heak kinmap yakât dop yawuya olop. Otmu nengât nâŋgân nâŋgânnenŋe kusânakmu Anitâhât topŋe

nângânehât iknjak emelâk hângângumu giop.⁷ Otmu Lama Nanje yâkne yâhâ Anitâhât bâtnje bongen pepa talop ya miop.

⁸ Memu yan sonjo papato otmu lok kunje yâkne ba mem kuku parahu tuhum mepaewi. Yawu otmu lok kunjaue wañgam mem kep kuwi. Kep kum yakât kakñan kondo golinjak tuhum katjetâ talop ya kâlehen to kukne suk suk yanje pindindij sâm iop ya kondo konok konok mem Anitâhât lohimbi bulâje ultigum mansai ya dop yongom yâk yeñgât denyeje nângâegkât mem uk pilâjetâ Anitâhât hâmenjan yâhâop.⁹⁻¹⁰ Yawu otmâ yan Lama Nanje ya ekmâ mepaem kiki yuwu sâm mewañgiwi.

“Gâne lohimbi komotje komotje, emetsenje gahanjehen geheñjehen, emelâk manbi, âun yu mansai, mâne hâmbâi tetehem mannomai yapâ gâtje lok âlâ me âlâje gâhât nângâhetâ bonje otbuap yâk sârereyekmâ kaweyejan kinbe sâm hânân gion. Hânân gerâ gâ go-hojetâ mum yahatmâ benje Anitâhât senjan kinmâ yâk yeñgât sâm ultigumat. Yakât otmâ yâkne Anitâhât pat otbi. Yakât otmâmâ Anitâhât komolân torokatmâ mepaem hoj bawañgim manmâ yâhânomai. Yawu otmâ lohimbi nombotje âlâ manman âilonjgo lonjgo manjetgât galemlipyene sâm katyekdâ gale-myongom manmâ yâhânomai. Otmu yawu otjetgât wâtge pato tatgihiap yanje pepa yu mem mewalaku.”

Yawu sâm kiki mewañgiwi.

¹¹ Yawu sâm kiki mewañginetâ añelo kiñgitje orowâk, sâlipyongonomgât dop bia, yanje yanâk

tetem kurâp kinmâ hawamyongom yuwu sâm mepaewi.

¹² “Lama Nanje ya kuneiâtâ yapâ mum yahalop. Yakât otmâ mepaem manne. Otmu yâkât orotmemene, me tatatmemene, me nângân nângâniye yamâ hou sâsâ. Otmu yu me ya otbuapgât dop yakât wâtnej ya emelâk Anitâje wañop. Yâknej âlâlâ yakât amboje oap.” Yawu sâm mepaewi.

¹³ Yawu sâm mepaem kinjet Anitâje âliwahap topnej topnej emelâk embâñân kalop, soñgo bau, saruân gâtnej, hân kâlehen gâtnej, wosapâ wosapâ gâtnej, otmu lohimbi himbimgât pat otbi yâk kereknej menduhuakmâ Anitâ otmu Lama Nanje yâk yetgât yuwu sâm mepaeyelekbi.

“Anitâ yahat yahatnej otmu Lama Nanje yetgât wâtyetnej ya dop konohâk. Otmu âwâ nan yetgât nângân nângânyetnej me, me orotmemeyetnej me, me kutyetnej ya dop konohâk tatyitgiap. Yakât otmâ mepaeyelekne.” Yawu sâm mepaeyelekbi.

¹⁴ Yawu sâm mepaeyelekjetâ yan soñgo papato imbât tatbi yâknej nângâjetâ ârândâñâk otmu “Ya bonjanâk,” yawu sâwi. Yawu sâjetâmâ lok kunje 24 yâknej yawuâk sâm mepaeyelekbi. Yawu.

6

Lama Nanje yâkje gâoñ nombolân konok ya mem holajmâ pilâop.

¹ Yawu sâm mepaeyelekjetâmâ Lama Nanjepepa ya mem kinmu ekban. Yâknej gâoñ nombolân yâhâp yapâ gâtnej konok mem holajmâ pilâop.

Mem holañmâ pilâmu soñgo papato munomaihât dop bia ya yeñgât kunyeñe yané yahatmâ halahuop. Halahumu eñgatñe munje yamâ himbim gunjguruñ sâmap yakât dopñe nângâwan. Otmu yâkñe yuwu sâop. “Gam ari.”² Yawu sâmu, beâsi kaok kaok yakât kakñjan lok âlâ tatmu ekban. Yâhâmâ beâsi yakât kakñjan talop yamâ lok papatoñe ñerendeñ kunyeñan horarañgimai yawuya kunñjan horatbañgiwi. Otmu yanéâmâ kuk otmâ kasalipñe itit kiom tuhuyekbe sâmâmâ tembe nananje teikum gâitmâ hâum ariop.

³ Arimu yanâk Lama Nannaje pepa gâoñ yâhâpñe ya mem holañop. Mem holañmu soñgo papato ya yeñgâlen gâtñe âlâne yuwu sâmu nângâwan. “Gam ari.”⁴ Yawu sâmu yanâk beâsi kuriñ yané teteop. Yakât kakñjanâmâ lok âlâ talop yané asama pato miakmâek gam ariop. Otmu lohimbi hioñakmâ kapam ahoñetgât Anitâne mâmâne otbañgim hângângumu giop.

⁵ Arimu Lama Nannaje gâoñ kalimbuñe ya mem holañop. Mem holañmuâmâ soñgo pato âlâne yuwu sâop, “Gam ari.” Yawu sâmu yanâk beâsi heleñ ya teteop. Yakât kakñjanâmâ lok âlâ talop yané sot me senñe âlâlâ kakñjan katmâ dop memai ya miop.⁶ Ya memu soñgo papato tatbi yâk yeñgâlen gâtñe âlâne kârikñe halahum yuwu sâm lok beâsi kakñjan talop ya ekuop. “Gâje sot âlâ mem amaj tipinjan mânuñdâ tatmu hâmbâi po tetewuap yanâmâ yakât hâmeñe mem yahatbuat. Otmu sot mem itâkalân mânuñmâ yakât hâmeñe gurâ mem yahatbuat. Otmu hânnjan kuleñjan po pato tetem ki liñgarakmâ imbuap yakât otmâ wain

toŋe otmu nak âlâ, kutŋe oliwa sâm, yakât toŋe yakât hâmeŋaŋeâmâ amutgen talâk.” Yawu sâm hâŋgâŋgumu giop.

⁷ Arimu benŋe Lama Nanŋaŋe gâoŋ imbâtŋe ya mem holaŋop. Mem holaŋmu soŋgo papato bâiŋe yanę kârikŋe halahum yuwu sâop. “Gam ari.” ⁸ Yawu sâmu yanâk beâsi gimbaŋ kâiâk mâiâk yanę teteop yakât kakŋanâmâ lok âlâŋe talop. Otmu yâkât kutŋeâmâ Mumuhât Mâtâp Pato yawu. Otmu yâkât betŋan lok âlâ, kutŋe Hiliwaho Hiliwaho sâm, yanę watmâ takaoŋ. Yâkŋeâmâ lohimbi mem kâsip misip tuhuyekmâ komot imbât katyehowot. Yawu otmâ komot konohâmâ yongomutâ hiliwahoŋjetgât wâtyetŋe tatyitgiop. Otmu sâmutâ mesek umatŋe teteyiŋgimu lohimbi nombotŋeâmâ mum hiliwahowi. Me soŋgo sâtŋaŋe tetem yingiŋjetâ muwi. Me po pato tetemu yanâmâ kapam ahom muwi. Otmu kulem yu teteâkgât yâkŋe gem surutuk sâm ba ariowot.

⁹ Arimutâ yanâk gâoŋ momeŋe ya mem holaŋop. Mem holaŋmu yuwu tetemu ekban. Hotom u uminiwi yakât alata Yerusalem yeŋgât opon kâmbukŋan talop ya dop kum âlâ yawuya himbimân katmu talop ya tetemu ekban. Yanęâmâ embun lohimbi emelâk yongoŋjetâ muwi ya yeŋgât umutyenę ya tatŋetâ ekban. Yâk yeŋgât topyeŋeâmâ yuwu. Embâŋjân aŋgoân lohimbi nombotŋaŋe manmâ Anitâhât tem lâum manmâ kasalipyenę yeŋgât Porom Lâpio yakât hâkâŋ otbi. Otmu lohimbi nombotŋaŋe Yesu mepaem manŋetâ yakât kasalipyenę yongoŋjetâ muwi. Komot yâhâp ya yeŋgât umutyenę ya

ekban. ¹⁰ Otmu Anitâ yuwu sâm ultguwi. “O, Ambonenje, topge yamâ ikñiâk tap, ki otmâ tâpikgumat. Yakât otmâ nen kerekñe yuwu sâm âihohomunje nâñgâ. Lohimbiñe hânân manmâ kasa otningim nongojetâ muwin yakât sâp girawu yaen gâne matñe otyingiwuat?” Yawu sâwi.

¹¹ Yawu sâjetâ yanâk Lama Nanje yanje sângum kaok konok konok yingimu mejetâ yuwu sâm ekyongop. “Yen tipiñe tatmâ nâñgâjet. Añgoân yen yongojetâ muwi. Otmu yapâ torokatmâ bukulipyene yazuâk yongojetâ mum gawi. Otmu torokatmâmâ hâmbâi nombotje âlâ yazuâk yongojetâ munomai ya Anitâhe yekmâ nâñgâmu dopñan otbuap. Yanâmâ yen yongowi yakât matñe nâku kâpekyiñgiwom.” Yawu sâop.

¹² Yawu sâm gâoñ nombolân konokñe ya mem holañop. Mem holañmu yan yuwu tetemu ekban. Yanâmâ mososoñ pato miop. Memu yan hilâmgât emetsenje irik irik sâop yamâ kâlâp gâwuñje yazu olop. Yâhâ omongât emetsenje yanjeâmâ kuriñ kuriñ hâum hepnenje gemu ekmain yakât dopñeâk olop. ¹³ Otmu siru pato memu nak esenñanje beretek sâm hânân gemap yakât dop otmu himbimâmbâ pitu yanje aksihâk beretek sâm gewi. ¹⁴ Yâhâ nenne sângum mem pâñ pâñ kepehemain. Yakât dopñeâk himbim yamâ ba nombot ga nombot, nombot nombot yanje yazu kepeiahop. Otmu pumñe papato otmu mâtuna yanje aksihâk kaweyeñe pilâm orotok sâm gulip malap otbi. ¹⁵ Otmu lohimbi kerek, lok papato me inñe, lok kunje me tâñât, kaok me heleñ, iri sikumyeñe orop me umburuk mansai, lok topñe

topne kerehâk ya tetemu wosapâ ba misiñjurakne sâm hâum pâpguwi. ¹⁶⁻¹⁷ Ya misiñjurakne sâm hâum pâpgum yan yuwu sâwi. “Bâe, yuâmâ sâp pato tâlâhuap. Yawu otmâ Anitâ otmu nanje yâk yetjak kuk pato otningim sâmutâ âlâlâ yakât wâtne biatbe sâm oap. Yakât otmâ nen yu gulip otmâ metenomosain yukâ. Anitâ nanjâitje ewun tatmâ neneckdomosawot yamâ embaken hân kâlehen hangunom. Nen yâkât senjan âlepne wâtnenje tatningimu eknomgât dop âlâ ki tap. Yakât girawu otmâ misiñjurakne. Yakât otmâ kât pato me, pumje lauqe yaqe nenehâkgât nañgain.” Yawu sâwi.

7

Isirae lohimbi komotje komotje ya yeñgât kundenyeñan undip katyehop.

¹ Otmu ya biatmu yakât kakjan aŋelo imbât kinjetâ yekban. Aŋelo imbât yaŋeâmâ hân nom-bot nombot siru pato dondâ pilâop yakât mâtâpne kum maŋguwi. Kum maŋgujetâ nâŋ nâŋ sâop. ² Yawu otmu yan aŋelo âlâŋe sikop gahaŋehen temkinmâ Anitâ manman amboŋe yâkât komot ya yeñgât kundenyeñan undipne katyekbe sâm kinop. ³ Yawu kinmâ bukulipne yuwu sâm ekyongop. “Yen siru ya ki pilâŋetâ miâk. Nenŋeâmâ aŋgoân sâp yiwereŋe yu Anitâhât lohimbi yamâ iknahât undip katyekmunne tâŋ tâŋâk tetemuâmâ yakât kakjan siru ya pilâŋetâ miâk. Mem yan Anitâhât kasa ya meteyehâk. Otmu undipne orowâk katyekmunne kinnomai yamâ ki meyekbuap.” Yawu sâop.

4 Otmu Isirae lohimbi Anitâhât komolân gâtnej yongonjetâ nângâwan yamâ emelâk yâkât pat otbi. Yâk yengât dop yamâ menduhuaknjetâ 144,000. Otmu Isirae lohimbi yuñe hionjakmâ komot kâi nombotgen yâhâp otbi ya yengât dopyeñe yuwu. **5** Yura yâk yengât komolân gâtnej yapâmâ 12,000 yakât dop. Otmu Luwen yâkât komolân gâtnej gurâ 12,000. Otmu Gat yâkât komolân gâtnej gurâ yawuâk 12,000. **6** Otmu Asehât komolân gâtnej gurâ yawuâk 12,000. Otmu Naptalihât komolân gâtnej ya gurâ yawuâk 12,000. Otmu Manasehât komolân gâtnej gurâ yawuâk 12,000. **7** Otmu Simiongât komolân gâtnej gurâ 12,000. Otmu Lewihât komolân gâtnej gurâ 12,000. Otmu Isasahât komolân gâtnej gurâ 12,000. **8** Otmu Sewulungât komolân gâtnej gurâ 12,000. Otmu Yosepgât komolân gâtnej gurâ 12,000. Otmu bâiñeâmâ Benyamingât komolân gâtnej 12,000. Lohimbi komot yuñe Anitâhât pat otbi.

Lohimbi kingitje orowâkje kinmâ Anitâ yet Yesu mepaeyelekbi.

9 Ya ekmune pesuk sâmu yakât kakñan lohimbi kingitje orowâk hânjan kulemnjan manbi yanje takâ menduhuakmâ kinnetâ yekban. Otmu lohimbi ya sâlipyongonomgât dop bia. Yanje Anitâ otmu Lama Nanje yâk yetgât gotyetnjän kinbi. Kinmâ sângum kaok bolan bolan mânuñaknjetâ ge enqatyeñambâ hârâtâhâk kinmâ ariop. Yâknej awu tawu mem lapu lapu tuhum yuwu sâm Anitâ mepaem kinbi. **10** “O, Anitâ Tihit Amboñe. Gâne nen gike pat sâm kuningion. Yakât otmâ ki hiliwahonom. Otmu gike nange, Lama Nanjanje nengât

tosahât otmâ umatje miop. Yakât otmâmâ sâp yiwerene yuâmâ nenje manman âlepjan manmâ gain.” Yawu sâwi.

¹¹ Yawu sâjetâmâ ajele kiŋgitje orowâkje menduhakmâ Anitâ otmu Lama Nanne, soŋgo papato imbât, lok kunje yâk kerek hawamyongom kurâp kinbi. Kurâp kinmâ Anitâ mepaem yuwu sâwi.

¹² “Nen Anitâ Ambonenŋahât wâtjan manmain. Yâk nâŋgân nâŋgânje âilonjgo. Otmu âlâlâ yakât amboŋe oap. Yâhâmâ laŋinŋanâk tatmâ gamap. Manman amboŋe yu bulâŋe. Otmu yâkje buku âilonjgo otningim gamap yakât mepaembisâin.” Yawu sâwi.

¹³ Yawu sâjetâ lok kunje 24 yâk yeŋâlen gâtjaŋe yuwu sâm âinohop. “Lohimbi yu sâŋgum kaok bolaŋ bolaŋ mânuaŋakmâ kinsai ya wosakembâ takai? Otmu topyeŋeâmâ girawu?”

¹⁴ Yawu sâm âinohomu yuwu sâm ekuwan. “Nâmâ wongât âinohoat? Gâŋe eknohoâyâ.”

Sâmune sâop. “Lohimbi yuâmâ emelâk kasalipyenŋe mem ge katyekne sâm mem âlâlâ tuhuyekhetâ hâhiwin kakjan manmâ gawi. Yawu otyiŋgijetâ sâtgum manmâ biwiyeŋe Yesuhâlenâk katmâ manbi. Yakât otmâmâ emelâk Lama Nanne hepnaŋe tosayenje pirim ikŋe pat kuyiŋgiop. ¹⁵ Yakât Anitâhât senjan kinmâ sâp ârândâŋ yâk mepaem hoŋ bawaŋgim manmai. Yawu otmâ manmâ yâhâŋjetâ Anitâ manman amboŋeŋe galemyongom mâmâŋe otyiŋgimap. ¹⁶⁻¹⁷ Otmu Lama Nanne yamâ Anitâhât senjan kinmâ gamap. Yawuhât yâku yauwâk yâk yeŋât galem otmâ manman kârikje yakât to senjanâk dâiyekmâ arimu yan nem piriakmâ mepaekmâ

mannomai. Yawu otmâ Anitâje yâk yeŋgâlen umatje âlâlâ teteyingimapgât manman sânduhâñ katyekmâ wawaeyekbuap. Yakât kakjanâmâ yâhâpje torokatmâ enjat hako otmâ gilâp isenomaihât dop ki tap. Me sotgât yâhâpje ki po yîngimu munomai. Me tohât enjatyene ki sañ sâwuap. Me sikopje yongomu yan wâtyeñe ki houñ sâwuap.” Yawu sâop.

8

Lama Nanje yâkje gâoñ bâiñe ya mem holañmâ pilâop.

¹ Ya ekmune biatmu Lama Nanjanje gâoñ nombolân yâhâpje ya mem holañop. Mem holañmu yanâk mun ya bialop. Mun ya biatmu Anitâ hawamgum kinbiñe in tatmâ hutuk sâm kinbi. ² Yawu kinjetâ kâlep ki otmâek aŋelo nombolân yâhâp yanje Anitâhât senjan tetem kinjetâ yekban. Kinjetâ Yesuŋeâmâ lâmun nombolân yâhâp ya yîngimu mewi. ³ Otmu yâk yeŋgâlen gâtje âlâñeâmâ kondo golijak tuhuwi ya memâmâ alata yan hotom uwi yakât nombotgen ari kinop. Otmu lohimbi nombotje alata amutgen kinmâ yan Anitâ ultgum manbi ya yeŋgât den ya hanj sâm yâhâmu tepje nâŋgâyîŋgiâkgât Yesuŋe to kukje suk suk yamâ gâimu kondoân ya pik sâm iop. ⁴ Pik sâm imu aŋeloŋe mem moselemu Anitâhât hâmeñjan yâhâop. Yâhâmu yanâmâ tepje nâŋgâyîŋgiop. ⁵ Otmu ya pesuk sâmu aŋelo yanje alata yapâ kâlâp mem kondo kâlehen katmâ mem ari akñangen panmu hânâñ sem tok sâm giop.

Hânâñ gemu elem ya tok sâm belek sâmu him-bim guñguruñ sâop. Himbim guñguruñ sâm arimu mososoñ pato miop.

Añjelo kândikuñje lâmunñje kunop.

6 Otmu añjelo nombolân yâhâp yanë lâmunyene âlâku konok konok miakmâ kunne sâm otmâ men-duhuakmâ kinjetâ yekban.

7 Añjelo añgoân lâmun kunop, sâp yanâmâ gelâk kândâk kândâk otmu kâlâp yanë hepñak pato otmâ hânâñ kioñmu ekban. Yâhâ hânâñ giop yanëâmâ puñ sâm hewukñje nombotñeâk siop. Komot kalimbu gârâmâ yakât hohetyeñambâ gâtñje konohâk yanëâmâ sem meteop. Yâhâwâmâ talowot.

Añjelo yâhâpñañje lâmunñje kunop.

8 Yawu otmâmâ añjelo yâhâpñañje lâmunñje kunmu yan wahap âlâ giop. Yamâ kâlâp pato yawuya. Yanëâmâ ge saru kâlehen giop. Saruân gemu yan saru torehenñje giowâñgen yanëâmâ hewâk pato olop. **9** Hewâk pato otmu saruân gâtñje yan iwi ya aksihâk muwi. Otmu nombotñe saruân wañga mem bam gam otmâ manbi yâk gurâ yawuâk saru kakñjan gulip otbi. Yâhâ nombotñe pato yamâ âlepñje hâmeyerñje kinop.

Añjelo kalimbuñjañje lâmunñje kunop.

10-11 Añjelo kalimbuñjañje lâmunñje kunop. Kunmu pitu pato âlâ, kutñe Kalak sâm, yanë sem lañ lañ sâm kioñop. Yanë himbimâmbâ ewapâ gemu yan to senñe senñe yakât nombotñeâk kalak olop. Komot kalimbuñambâ komot konohâk yanëâmâ kalak olop. Yâhâ yâhâp yamâ ukenñje yawuâk

olowot. Yawu otmu lohimbi nombotŋaje to kalak newi yanę muwi.

Añelo imbâtŋaje lâmunye kunop.

12 Añelo imbâtŋaje lâmunye kunop. Kunmâ dewutâ emetsenje pitu topŋe topŋe lanjinyeŋe yamâ kâtâpgumu omoŋguop. Otmu dewutâ nombotŋe yamâ nombolâk pilâmu nomborâmâ omoŋguop. Otmu emetsenje yawuâk, otmu pitu gurâ yawuâk lanjinyeŋe inin pilâmu sânduk sâm iop. Yawu otmu hilâmgât emetsenje ya kâtâpgumu hilâm kârikjan omoŋ sâhâop. Otmu dop yawuâk omoŋgât emetsenje ya gurâ kâtâpguop.

13 Otmu ya biatmu yakât kakŋjan âlâ tetemu yuwu ekban. Tiwa pato pâp pâp sâm hanjân yâhâm arimu ekban. Hanjân yâhâm ari kârikje halahum yuwu sâop. “Bâe, âlâlâ teteap yuâmâ ki orotŋe. Añelo nombotŋe âlâ yâkŋe lâmunyeŋe kunne sâm oai. Kunjetâ sâp yanâmâ umatŋe topŋe topŋaje lohimbi kakyenjan yâhâwuap. Hâmbâi yan girawu otnomai sâm nâŋgâm oan yukâ.” Yawu sâop.

9

Añelo momenŋaje lâmunye kunop.

1 Añelo momenŋaje lâmunye kunop. Kunmu yan pitu pato âlâŋe himbimâmbâ gemu ekban dop yawuya añelo âlâŋe himbimâmbâ gem hânâŋ kionŋop ya tetemu ekban yakât topŋeâmâ yuwu. Yâkŋe hem nâpumye yapâ âlâlâ bâleŋe topŋe topŋe holajmu yahatmâ ariâkgât himbimâmbâ giop. 2 Gem hem nâpum yakât gahatŋe ya mem

pilâmu aŋ sâmu utun pato gam yâhâm emet-senje ya kâtâpguop. Kâtâpgumu omoŋ pato sa-hahop. ³ Otmu utun yâhâop yakât biwiŋambâ dimuŋ tem pato ya teteop. Tetem utun ya biwiŋambâ gemâmâ kulahâ bâleŋaje ningimap dop yawuâk yiŋgiop. ⁴ Otmu amboyeŋajeâmâ yuwu sâm ekyongop. “Yenâmâ nak me senje âlâlâ esenje ya nene sâm ki genomai. Me Anitâhât lohimbi undip katyinjetâ yâkât pat otmâ mansai yâk yekmâmâ hâhiwin ki yiŋginomai. Yâhâ nâje mâmâje otyiŋgimune ari lohimbi tâŋât, undipyenje bia yamâ hâhiwin pato yiŋginomai. ⁵ Hâhiwin yiŋgijetâ sâtgum manjetâ emetsenje mome pesuk sâmu yanâmâ sânduk sâwuap.” Yawu sâm hâŋgânyongop. ⁶ Hâŋgânyongomu ge lohimbi yiŋgijetâ hâhiwin nâŋgâwi ya biatyinjigâkgât mâtâp hâum pâpgum manbi. Hâhiwin ya yawuâk nâŋgâm manjetâ emetsenje mome pesuk sâmu yanâk hâkyeŋe sânduk sâop.

⁷ Otmu dimuŋ yanêâmâ yiŋgine sâm beâsiŋe beren beren otmâ kinmap dop yawuâk otmâ kinjetâ yekban. Yâhâ kunyeŋeâmâ ŋerenden golinjak tuhumai yawuya mem lok papatoŋe ŋerenden horaraŋgimai dop yawuyaŋe horaraŋgim kinjetâ yekban. Kun kundenyeŋe yamâ lok nengât kun kunden yawuya. ⁸ Yâhâ somotyeŋe yamâ kâkâlep yanê silik solok sâm giop. Yâhâ sâtyeŋe yamâ puaia sâtŋaje kâkitik sâmap, dop yawuya. ⁹ Yâhâ dihinyenjahât katipŋe yamâ hâmbâ kârikŋe yawuya. Yâhâ peŋgamyenje mun pato pilâop yamâ gâmut huwuwuŋ sâm gam arimu nâŋgâmain yawuya bia. Ya wangim dop âlâ olop.

10 Yâhâ sopyeñeâmâ bosonj bosonj sopnje yawuya. Otmu yanjeâmâ lohimbi kârâyekmu hâhiwin pato nângâwi. Hâhiwin pato nângâwi yakât kaknjan emetsenje mome pesuk sâop. **11** Otmu amboyeñe yamâ aŋelo âlâ hem nâpum pato tumuňe ki ehekje yakât ambone. Aŋelo yakât kutnje yamâ Isirae yenjât denân Awaron, yâhâ Girik denân Apolian sâmai. Yakât topnjeâmâ yuwu tap. “Kiom Amboje.”

12 Otmu aŋelo momerâne lâmunyenje kunbi yapâ umatnje teteop yamâ bialop. Otmu umatnje yâhâpne otmu kalimbuňe tetewe sâm olop.

Aŋelo nombolân konoknaje lâmunnje kunop.

13 Aŋelo âlâ nombolân konok yanje lâmun ya kunop. Kunmuâmâ alata amutgen kinbi yanje Anitâ yuwu sâm ekuwi. **14** “Emelâk aŋelo imbât yanje to pato âlâ, kutnje Euparata sâm, yan lohimbi bâlenje yanje matnje menomai yakât mambotmâ tatjet sâm dâmân kâlehen katyeknjetâ tatbi. Katyeknjetâ tatjetâ emelâk yongone sâm yakât heweweň otmâ mitiwahom tatbi. Yâhâmâ matnje yinginjetgât aŋelo lâmun kunmâ kinsap yu hângângurâ holanjekekmu arinjetgât naŋgain.” Yawu sâwi.

15 Yawu sânetâ yanâk ari holanjekmâ lohimbi kâsipyongojetâ komot kalimbu otbi ya yenjât hohetyenjambâ gâtnanje komot konok mem gulip tuhuyeknjetgât sâm hângânyongop. **16** Hângânyongomu emelâk arine sâm bunewâk henjemahom tatbihât yapâ yahatmâ ariwi. Otmu yâk yenjât kapam lok beâsi kaknjan tatbi ya salipyongonomgât dop bia. Yamâ komot pato, 200 milion yawu.

17 Otmu kapam lok beâsi kakñan ariwiñe kapamgât hâk katipñe topñe topñe mem hanjgalakbi. Nombotñe kisi kisi, nombotñe kuriñ, kâlâp koketñe kuhuluñ kuhuluñ yakât dop me hep yawuya, yâhâ nombotñe gimbañ yawuya. Yâhâ beâsi yengât towatyene yamâ yuwu. Kunyeñe yamâ pusi pato, kutñe Laion sâm, yâkât kunñe yawuya. Wâtyeñe pato tatyinqiop yakât lauyenjambâmâ kâlâp pato sem kilik kilik sâm punduñ sâm kinmap yawuya ekban. Yanje ari lohimbi kâsipyongoñetâ komot kalimbu otbi ya yengât hohetyenjambâ gâtne komot konok sem gulip tuhuyekñjetâgât sâwi. **18-19** Yamâ betyeñehen otmu dâtâpyeñehen yamâ sâtnêâk hârok. Yâhâ hapeyeñahât sâtnê yamâ mumakgât sâtnê dop yawuya bia. Ya wangiap. Yanje lohimbi kerek hilipyongomu hâhiwin dondâ nângâm muwi.

20 Otmu lohimbi komot kalimbu tatbi. Yapâ gâtne komot konok emelâk gulip otbi. Yâhâ komot yâhâp tatbi yanjeâmâ orotmemeyeñe bâleñe ya ki bet pilâwi. Yamâ kunyeñe kârikñe otmâ torokatmâ weke bâleñe yengât nângâñetâ bonñe otmu mepaeyekbi. Yâhâ Porom Lâpio yawuya yengât umutyene ya hâwiwi, me kâtnâk gâiwi, me golinjak me siliwanjak um kutakum yanjak mepaewi. Yawu otmâ wahap tâñât, hâlinje bia, yakât nângâñetâ yahalop. **21** Otmu kombo meyinqine sâm dondâ yongoñetâ muwi. Me sait bâleñe, me karasuña, me kâwâ konda me âlâlâ ya otbi. Yawu otmâ manmâ Anitâhâlen biwi nângân nângânyeñanje ki kepeiwi. Orotmeme bâleñe ya torokatmâ otmâ manbi.

10

Anjelo âlâye pepa mem Yoane waŋmu niop.

¹ Otmu ya pesuk sâmu aŋelo âlâ ekban. Yamâ wâtnje pato nandoroŋe tatbaŋgiop yanje himbimâmbâ elem kulewoŋboŋ biwiŋambâ gemu ekban. Anjelo yakât kun kundenŋe yamâ sikopŋe siliŋ siliŋ sâm hâumap yakât dop otmâ laŋinŋe pilâmu yâkât kun kundenŋan yamâ hambe mohat yanjak pato otmu ekban. Kâi pawutŋe yamâ kâlâp semu koketŋaŋe laŋ laŋ sâm imap dop yawuya. ² Yâhâ bâtnjan pepa mem talop yanje pereren sâop. Otmu kâiŋe pereren sâm bonângennje saruân tâlim kanehenŋe hânân tâliop. ³ Yawu otmâ yan halahuop. Halahumu elem pato ya hâreakmu himbim guŋguruŋ sâmu nâŋgâwan. ⁴ Topŋe ya nâŋgâm kulemgewe sâm ot tatumne benŋe, Yesuŋe himbimâmbâ den âlâ yuwu sâop. “Yoane, elem kulewoŋboŋ munŋe pilap yakât topŋe ki kulemgu. Yamâ inâk ândâwâk nâŋgâm biwihanâk katbuat.” Yawu sâop.

⁵ Otmâ aŋelo yanje bâtnje bongen siwirahom panmâ himbimâñ ekmâ yuwu sâop. ⁶ “Anitâ manman amboŋe. Gâ embâŋân tatumâ gaon. Otmu tatumâ gat, mâne tatumâ yâhâwion. Wâtge kârikŋe pato tatgihiap. Yawu tatgihiapgât otmâ himbimâñ, hânân, toen, saruân, me senŋe âlâlâ wosapâ wosapâ tatumâ arai ya gâŋe sârâ tetewi. ⁷ Wâtge pato yauu tatgihiap yakât otmâ sârâ sâp pato yu emelâk tâlâhuap. Yakât otmâmâ sâp yiwereŋe yu alata amutgen kinsai ya yengât nâŋgâmâmâ kasalipyenŋe matŋe bâlenŋe yingirâ meŋjet. Otmu emelâk gâŋe poropetelipge den ekyongorâ sâm

tetem gawi yakât bulâje yiwerenje teteâkgât yakât aŋelo nombolân yâhâp̄ŋaŋe lâmunje ya kunâk.” Yawu sâop.

⁸ Yawu sâmu yanâk Yesuŋe himbimâmbâ yuwu sâm eknohop. “Aŋelo kâinje nombotje hânâñ tâlim nombotje saruâñ tâlim pepa mem pereren tuhum kinsap ya ari bâtnjan me.” Yawu sâop. ⁹ Yawu sâmu arimune aŋelo yaŋe yuwu sâm eknohop. “Pepa yu gihimune mem ne. Nendâmâ lauhan membuap. Yâhâ nem kut pilârâ tepgan gewuawâmâ tepge irîk irik sâmu hâhiwin nâŋgâwuat.” Yawu sâm eknohop.

¹⁰ Yawu sâm mem nihimu newan. Mem nemune kâkânan bâok sâop. Yâhâ tepnan giop yanâmâ hâhiwin nihiop. ¹¹ Hâhiwin nihim yanâmâ yuwu sâm eknohop. “Gâ ihilâk lohimbi hânjan kulemjan kapi wosapâ me wosapâ manmâ arai ya yeŋgâlen ari yu me ya teteyiŋgiwuapgât topne sâm tetem ekyongowuat.” Yawu sâm eknohop.

11

Anitâhât hoŋ bawa lokyâhâp yâk yetgât topyetŋe

¹ Otmu kapam dop tuhu tuhu ya mem nihim yuwu sâm eknohop. “Gâ yahatmâ ari. Anitâhât opon kâmbukŋahât ginje hotom umai yakât tunguŋe nombotje Anitâ hoŋ bawaŋgim mepaem kinsai ya amonŋe kinsai ya sâlipyongom dopyeŋe nâŋgâ. ² Yâhâ Anitâhât topne ki nâŋgâmai yamâ yaehen tai yâhâmâ kasalipyeŋeŋe takâ emet kapiyeŋe Anitâhât kawenje tap ya limbâroŋgum hâhiwin yingjetâ sâtgum mannomai. Sâtgum manŋetâ emetsenŋe 42 pesuk sâwuap. Yakât otmâ

yâhâmâ ki sâlipyongowuat. Pilâyekdâ in tatnomai. ³ Yawu otmâ hâhiwin nângâm sâtgum manjetâ yan nâje hoj bawayâhâtne yâhâp katyelekmune lohimbi yané munomaihât kou kendâmahom kunyetjan kepeim Anitâhât topne sâm ekyongom manmutâ emetsenje 42 pesuk sâwuap.” Yawu sâop.

⁴ Yâhâ Anitâhât hoj bawa lok yâhâp yâk yetgât topyetjeâmâ yuwu. Yâhâmâ nak âlâ, kutje oliwa sâm, yawuya. Me balam yâhâp sem kilik kilik sâm kinmap yawuya. Yâknejâmâ Anitâ hoj bawanjim yâkât topne sâm tetem ekyongom mandomawotgât sâm yitgiop.

⁵ Yâhâ tetemu ekban yakât torokatmâ yuwu sâwe. Lohimbi nombotjahe orotmeme bâlejje otmâ mansainje yotgone sâm gotyetjan arijetâ yâk yetgât lauyetjambâ kâlâp punduñ sâm seyekbuap. Yakât sâm kalop. ⁶ Lok yâhâp yanjeâmâ Anitâhât wâtjan kinmâ gelâk âlâ ki giâk sâmutâ ki gewuap. Sâp yan Anitâhât den ekyongoromawot. Yâhâ to senjanje hep olâk sâmutâ hep otbuap. Me kundat umatje topne topne teteyingiâkgât nângâromawot ya gurâ âlepne teteyingiwauwâk. Yakât wâtyetje pato tatyitgiap.

⁷ Otmu Anitâhât den ya sâm tiñ pilâromawot yan hem nâpum bâlejahât amboje yané yapâ yahatbuap. ⁸ Yahatmâ kapi âlâ kutje âine Sotom sâm, otmu kutje âlâmâ Aihita, yan Kutdâyetje howanân kujetâ muop kapi yan ari kasa otyitgim yotgomu mundomawot. ⁹ Yawu otyitgimu yan mitihât kasa hânnjan kulemjan kapi wosapâ me wosapâ gâtjanje yâk yetgât den pat ya

nângâm takâ yelekmâ mem hanyotgomaihât gale-myetje kinjetâ ki mem hanyotgonomai. ¹⁰ Yawu otjetâmâ nombotjaqe yuwu sânomai, “Bâe, hoj bawa yâhâp yuqe takâ hâhiwin kaknjan katnenek-mutâ sâtgum manmâ gain ya muawot.” Yawu sâm bukulipyenje orop yejeâk heronje nañgañgim senje âlâlâ aنجgi gunji otmâ yâhânomai. Otmu yâk yetgât sâm torokatyitgim oj giriq otnomai. ¹¹ Yawu otjetâ hilâm kalimbu otmu âlâhât nombolâk ya pesuk sâmu imbâtjan hilâm kârikjan yanâmâ Anitâhât Wâtgât mâmâyahât Heakje ge mâmâne otyitgimu yahatdomawot. Yahatmâ kinmutâ yan lohimbi nombotjaqe gotyetjambâ gam arinomai yanje yelekmâ umutyenje arimu kiñgityeñahât dondâ otnomai. ¹² Yawu otmutâ yanâk himbimbâ Yesuqe den âlâ yuwu ekyotgowuap. “Yet yuân gayet.” Yawu sâm ekyotgomu elem kulewoñbon biwiñambâ yâhâmutâ kasalipyetjaqe yelekjetâ sâtje otbuap.

¹³ Yâhâromawot yanâk mososon pato membuap. Memu emetyenje mem gâsuk tuhumu amon âlâek yanje putuk sâwuap. Otmu lohimbi matje 7000 yongomu munomai. Muñetâ yanâmâ lohimbi nombotje ki hiliwahonomaije Anitâhât kulem ya ekjetâ sâtje otmu yâkât nângâjetâ yahatbuap. ¹⁴ Umatje yâhâp teteap yamâ pesuk yap. Yakât kaknjan kalimbuqe yu tetewe sâm oap.

Añelo nombolân yâhâpjaqe bâiñe lâmunje kunop.

¹⁵ Añelo bât nombolân yâhâpje, bukuyenje bâiñe yanje lâmun kunop. Kunmuâmâ añelo kingitje orowâkje den kârikjan yuwu sâjetâ gemu nângâwan. “Kutdânenje Anitâje nanje

hângângumu ge lohimbi yeŋgât lok kudâ manmâ tihityeŋe otmâ manbisâp yakât sâp emelâk tâlâhuap.” Yawu sâm mepaewi.

16 Otmu lok kunje papato 24 ya Anitâ hawamgum tatmaiŋe yuwu sâm Anitâ kiki mewanŋigiwi.

17 “O, Anitâ, Wâtgât Amboŋe. Embâŋân hân himbim ki kândikyotgonâmbâek tatmâ gaon. Otmâ tatmâ gamat.

Sâp yiwereŋe yu topŋe katmâ lohimbi hâŋjan kulemŋjan manmâ arai yamâ gâŋe galemyeŋe pato otmâ yâhâwuat. Yakât nâŋgâmunje hân himbim pâron oap.

18 Yâhâ lohimbi nombotŋanje gâhât topge ekmâ nâŋgâhihiŋetâ gemu betgihim komolipge mem âlâlâ tuhuyekmai. Yawu otmâ orotmeme bâleŋe otmâ manmâ gai yakât matŋe yinggiwe sâm oat. Matŋe yinggiwe sâm otdâ kuk pato otmâ ahone sâm oai. Otmu gâŋe lohimbi kerek yeŋgât biwiyeŋe ekmâ nâŋgâm matŋe yingiuatgât sâp ya tâlâhuap. Yakât otmâ gâ mepaeheksain.

Otmu sâp yiwereŋe yuâmâ poropete nombotŋanje gâhât tem lâum manmâ gawi, me lohimbi nombotŋanje gâhâlen biwi nâŋgân nâŋgânyeŋanje kepeim manmâ gawi, yâkŋe hâmeŋe âlepŋe menomaihât sâp yu tâlâhuap. Yakât sâm gâ mepaeheksain.”

19 Yawu sâm kiki mewanŋiŋetâ Anitâhât opon kâmbukŋe himbimân tap yakât gahatŋe ya hindakmâ aŋ sâm kinop. Hindakmâ aŋ sâm kinmu yakât kâlehen girem den sâm kulemgum kalop yakât katipŋe ya tetekŋan otmu ekban. Yawu otmâ

belek sâm himbim guŋguruŋ sâm gelâk kândâk papato giop. Yawu otmâ yan mososon pato memu hân hârohâk sân sân sâop. Yawu tetemu ekban.

12

Imbi âlâŋe naom memu puaiaŋe nem kereŋgetbe sâm olop.

¹ Kulem âlâ himbimân yuwu tetemu ekban. Imbi âlâ hâk katipŋe mânunjakmâ talop yakât kundenjeâmâ sikopŋe siliŋ siliŋ sâm hâumap yawuya. Yâhâmâ omongât emetsenŋe laŋinŋe pilâop yakât gotŋjan kinop. Yâhâ kunŋe mâpuŋjanâmâ pitu kâiân yâhâp tatbi. ² Otmu imbi yamâ tepdâek. Yawu gârâmâ naom ya membe sâm hâliliakmu hâhiwin nâŋgâm isem talop.

³ Yawu olop yakât kulem âlâ himbimân yuwu tetemu ekban. Puaia kuriŋ bâleŋe yawuya. Kunŋeâmâ bât nombotgen yâhâp. Yâhâ kunŋe ya ârândâŋjâk lok papatonŋe ñerendeŋ horaraŋgimai yawuyanje hârâtâhâk horaraŋgim talop. Yâhâ ñilipŋeâmâ bât nombot nombot hârok. ⁴ Yâhâ yanje himbimân pitu kâsipyongomu komot kalimbu otbi. Komot konok yamâ aksihâk hapeŋanje gâwâreyekmu pek sâm hânân gewi. Yâhâ komot yâhâp yamâ pilâyekmu yanâk tatbi. Otmu imbi yanje naom ya memu puaiaŋe nembe sâm imbi yakât gotŋjan ba kinop. ⁵ Yâhâ imbi yanje naom miop yanjeâmâ hâmbâi lohimbi hârok yeŋgât lok kutdâ manmâ tihityeŋe otbuapgât Anitâŋe emelâk sâm kalop. Otmu puaiaŋe nembe sâm otmu sâp yan Anitâŋe sâmu naom ya himbimân yâhâmâmâ orowâk talowot. ⁶ Yawu otmu imbi

yanjeâmâ kinjitnjahât otmâ sururuk sâm ari lok ki manmaiângen Anitâje yâkât kawe mem hengeñguwañgim kalop yan ariop. Yan arimu Anitâje tihitne otmâ yâhâmu emetsenne 42 ya pesuk sâop.

⁷ Yâhâ imbi yanje lok ki manmaiângen ariop sâp yanâmâ himbimân kapam pato teteop. Kapam pato tetemu yan ajele patoyeñe, kutnej Mikae sâm, yâkje ajelelipnje meyekmu puaia yakât komolipnje ya yongom mem ge katyekbi. ⁸ Mem ge katyekmâ himbimâmbâ watyekjetâ hânân yuân gewi. ⁹ Yawu gârâmâ puaia kunsain yâkât kutnej yamâ Haknenenjan Sâmap, otmu kutnej âlâmâ Satan, yanje lohimbi kerehâk kâityongom mem lohotnej tuhuneneckmap.

¹⁰⁻¹¹ Otmu alata amutgen kinbi yanje yuwu sâjetâ nângâwan. “Satanje Anitâhât senjan kinmâ haonmâ ârândâj nen Anitâhât komolipnje den âiân katnenekmâ mem bâlenenekbe sâm gamap. Yawu gârâmâ Anitâje nanje sârerenenehâkgât hângângumu gem nengât sâm muop ya mumuñambâ mem yahalop. Yawu gârâmâ sâp yiwerene yuâmâ yâkje sâmu yâkât ajelelipnje Satangât komolipnje watyekjetâ gai. Otmu Lama Nanje yâkâlen torokatmunje mâmâje otningimu Satan otmu yâkât hoj bawa me mitihât kasa takajetâ lohotnej ki otmâ manbin. Yawu otmâ kârihem kinmâ Lama Nanje yâkât tem lâuwañgim mepaewin. Mepaemunje yakât matnej kasalipnje taka nongojetâ muwin. Yawu gârâmâ Anitâ Kutdânenje wâtnej pato tatbañgimapnje nen mem hengeñgunenekbuapgât mâtâp teteap. ¹² Otmu Lama Nanje ya mumuñambâ mem

yahalop yan Satan mem ge kalop. Yâhâ yakât dopñeâk nenje Satangât hoj bawa ya mem ge katyekbin. Topñe yawuhât otmâ himbimân gâtnje yeňe heronje otbaňgim mepaem mannomai. Yawu gârâmâ hâmbâi Anitâne Satan mem ge katbuap yakât Satanne nângâm kuk pato otmâ yakât matnejé sâm hânân ge lohimbi mem ge katyekbe sâm olop. Yawu gârâmâ yakât nângâm tepnennje dondâ bâleap.” Yawu sânetâ nângâwan.

¹³ Yakât otmâ puaianje yuwu nângâop. “Bâe, hânân gian yukât matnejâmâ imbi yakât naom ya muâkgât nanjan” yawu sâop. ¹⁴ Yawu sâop yakât otmâ Anitâne sâmu tiwa peňgamneję yanje imbi ya âlihitbaňgiwi. Âlihitbaňgijetâ yahatmâ pâp pâp sâm lok ki manmaiângen Anitâne kawe heňgeňguwaňgiop yan ariop. ¹⁵ Arimu puaia kuriň bâleneję yanje imbi ya hilipguwe sâm lauňe aňmu yapâ uwurup pato gam kioňop. ¹⁶ To yanje gam kioňmâ imbi ya nem kereňgetbe sâm olop. Yawu olop yamâ imbi yanje torokatmâ manmâ yâhâmu emetsenje 42 pesuk sâekgât Anitâne sâmu pumneję âlâje bâok sâm to ya lâum kurihiop. Lâum kurihimu imbi ya hâmeňe kinop. ¹⁷ Hâmeňe kinmuâmâ puaianje ekmâ kuk bâleneję olop. Kuk bâleneję otmâ imbi yakât komolipňaje Yesuhât den pat âlepneję ya nângâm mem biwiyenjan katmâ Anitâhât tem lâum manbi. Komot yeňgât puaia yanje kuk bâleneję otyiňgim itit kiom tuhuyekbe sâm ariop. ¹⁸ Ari saru sâtjan kinop.

13

Soňgo sâtneję kârikneję yamâ kunje nombolânyâhâp.

¹ Saru sâtñan kinmâ halahumu soñgo âlâ, sâtñe kârikñe, yanë saruâmbâ gamu ekban. Soñgo sâtñe kârikñe yamâ ñilipñe bât nombot nombot hârok. Yamâ lok kutdâ yengât irimut horarañgimai ya ñilipñan konok konok horarakmâ talop. Kunje yamâ nombolân yâhâp yanâmâ Anitâ watmâ yâkât kawenjan kinbe sâm yan ikñe kutñe konok konok kulemguakmu talop. ² Yâhâ orotmemene yamâ yinsiwet kârikñe yawuya. Yâhâ kâiñe bâtñe yamâ tiwa yawuya. Sâtñeâmâ puaia sâtñe yawuya. Yâhâ puaia ya emelâk ekban yakât wâtñan kinmâ tem lâuwañgiop. ³ Yâhâ soñgo yamâ emelâk kasañane kunje nombolân yâhâp yakât hohetyenjan gâtñe konok kuop. Kumu hepñe pato ga kioñmu wip sâm benje yanjak sâwâewañgiop. Sâwâewañgimu lohimbi hânñan kulemñan manbiñe ya eknjetâ sâtñe olopgât yâkâlen torokatmâ yâkât nângâjetâ yahalop. ⁴ Nângâjetâ yahatmu yuwu sâwi. “Bâe, soñgo kârikñe bâleñe âlâlâ kerek wangiyeksap. Yawu gârâmâ lok girawu yanë mem ge katbuap?” Yawu sâm soñgo yakât nângâjetâ yahalop. Yawu gârâmâ soñgo ya konok ki mepaewi. Soñgo yakât amboñe puaia yanë mâmâñe otbañgiop yakât otmâ yâk yâhâp yâhâp nângâyitgiñetâ yahatmu mepaeyelekbi.

⁵ Anitâñe ya ki ekmâ sâyitgiopgât soñgo yanë Anitâhât nângâmu gemu mem ge katbe sâm yuwu sâop. “Anitâ ya emelâk wâtñe biatmu mem ge kat-san.” Yawu sâm ikñahât nângâmu yahalop. Yawu otmâ kârikñe otmâ manmu emetsenje 42 ya pesuk sâop. ⁶ Yâhâ soñgo sâtñe yanë Anitâ mem ge katbe sâm yakât sâm bâlewañgiop. Dop yawuâk him-

bimân manbi ya yeñgât sâm bâleyinjim manop. ⁷ Yawu otmâ Anitâhât lohimbi ya kuk otyinjim kerehâk mem lohotne tuhuyekmâ mem ge katyehop. Mem ge katyekmâ lohimbi hânjan kulemjän manbi ya yeñgât kunje manop. ⁸ Yakât otmâ lohimbi nombotne Anitâhât pat ki otbi yamâ sojgo yakât nâñgâjetâ yahalop. Yâhâ lohimbi nombotne Anitâhâlen torokatmâ manbi yañeâmâ sojgo ya ki mepaewi ya yeñgât topyeñe yuwu. Emelâk embâhân Anitâje hân himbim ki kândikyotgop sâp yanâk lohimbi yañe biwiyeñe Lama Nanje kuñjetâ muop yâkâlenâk katmâ mannomai yâk yeñgât Anitâje nâñgâop. Yâk yeñgât nâñgâm kutyenjepaen kulemgum Lama Nanje wañmu memu manman kârikje yakât pat kuyinjio. Yawu. ⁹ Otmu yeñeden kuleguan yu sâlikum topne nâñgâjetâ keterahâk.

¹⁰ Lohimbi nombotñañeâmâ hâhiwin kakjan mannomai. Ya teteyinjewe sâm otbuap yan ki misiñjuraknomai. Yawu otnomaiâñ kasalipyeñanje mem pâi emetjan katyeknomai yan sâtgum mannomai. Yâhâ nombotneâmâ kapamiye mem yongonomai. Ya teteyinjewe sâm otbuap yan âlâengen ki arinomai. Ya ihilâk yongonomai. Umatne ya teteyinjiguawân yakât nâñgâm Yesuhâlen biwiyeñanje kepeim manmâ yâhânomai. Yawu otmâ manjetâ Anitâje meyekbuap. Otmu umatne topne topne teteyinjiguap yan yakât nâñgâm ki gorâyiñgiwuap.

Sojgo sâtne kârikje âlâje lohimbi menduhuyekmâ ikje kulem bâtyeñan otmu meteyeñan kalop.

¹¹ Otmu kulem âlâ yuwu tetemu ekban. Sōgo sâtje kârikje âlâ ekban yāe hân tumuñambâ pindilakmâ yahalop. Nilipñeâmâ lama lokñahât ñilipñe ekmain yawuya. Yâhâ denje eñgatje yamâ bau hulin yerâmunje hôok hôok sâmap yawu. ¹² Otmu yamâ emelâk angoânâk sōgo sâtje kârikje ekban yāe emelâk mâmâje otbañgiop. Mâmâje otbañgiop yâkât lohimbi yāe nângâjetâ yahatmu yâkâlen torokatmâ manjetgât sâm ekyongop. ¹³ Otmu Anitâje mâtâp mañgum ki mem ge kalop yakât otmâ haoñmâ ârândâj kulem topje topje meminiop. Yawu otmâ lohimbi senyeñan kinmâ sâmu kâlâp pato âlâ himbimâmbâ ge hânâñ punduñ sâmu ekbi. ¹⁴ Yawu otmâ yakât lohimbi dondâ yuwu sâm kâityongop. “Yen sōgo kunje sâwâeop yakât umutje hâwiñetâ kundenje teteâk.” Yawu sâm yiñgiop. ¹⁵⁻¹⁷ Yawu sâm yiñgimu Anitâje mâtâp ki mañguyiñgiop yakât otmâ yâkât tem lâum umutje ya hâwiñetâmâ mâmâje otbañgiop yahalop. Yahatmâ ikje mepaem manjetgât den sâm yiñgiop. Den sâm yiñgim lohimbi topje topje, geheñe me yahat yahatje, kutyenje orop me kutyenje bia, iri sikum tatyiñgiop me umburuk manbi, ya kerehâk menduhuyekmâ ikñahât kulem towatje bâtyeñan otmu meteyeñan kalop. Yawu katyiñgimu yapâ gâtñanje yâkijak sot me senje âlâlâ ya ari puluhunomaihât dop ya teteyiñgiop. Yawu otyiñgimu yâkât nângâjetâ yahatmu mepaem manbi. Yawu gârâmâ lohimbi nombotñanje yâkât ki nângâjetâ yahalop yakât otmâmâ matje yiñgimu mem muwi. Yawu. ¹⁸ Otmu yeñe den kulemguan yu sâlikum nângâjetâ

keterahâk. Yâhâ songo sâtnej kâriknej ya tetewuap yamâ dopneâmâ 666, dop yañeâmâ lok âlâhât kut ya miop. Yawu.

14

Lohimbi kiñgitnej orowâknej Lama Nanje otmu Âwâje yetgât nângâjetâ yahalop.

¹ Otmu ya pesuk sâmu kulem âlâmâ yuwu tetemu ekban. Pumnej pato âlâ, kutnej Sion sâm, yamâ Yerusalem kapi yan tap yakât dop yamâ himbimân tap. Lama Nanje yañe yan kinmu ekban. Otmu yanâmâ lohimbi dopyeñej 144,000 Anitâne meyekmâ himbimgât pat kuyinqiop yâknejâmâ yâkât senñan kinbi. Kinmâ amboyâhâtyeñej, Lama Nanje otmu Âwâje, yâk yetgât kutyetnej yamâ yeñe meteyeñan kulemguakmâ kinbi. ² Otmu sâp yanâk munje yuwu tetemu nângâwan. Tâlâm pato âlâ yerâmu munje pilâmap yakât dop, me himbim gunjguruñ sâmu nângâmain dop yawuya, me âlâmâ, lok dondârje menduhuakmâ wangam kunjetâ nângâmain yawuya, yañe hañâmbâ gemu nângâwan. ³⁻⁵ Otmu lohimbi 144,000 yañe songo papato imbât otmu lok kunje 24 yañe Anitâhât dâtâpñan kinbi yâk hawamyongom kinmâ Anitâ mepaem kiki mewañgiwi. Kiki mewañgijetâ nângâwan. Otmu lohimbi yu yan yuñeâmâ hânân yuâñ ihilâk mahilâk ki manbi. Yâknej uwawapnej bia manbi. Otmu den perâknej me den guruk ki sâm manminiwi. Lohimbi yawuyañe Lama Nanjahâlen biwiyenjane kepeim manmâ yâkât tem lâum manminiwiñe Anitâ yet Lama Nanje yetgât

pat manbi. Yawu otmâ yâk hawamyongom kinmâ Anitâ mepaem kiki mewaŋgijetâ yekban. Kiki yakât topjeâmâ lok ihilâk mahilâk manbi yanje ki nâŋgâwi. Lohimbi Yesuhâlen torokatmâ manbi yâkñak kiki yakât topje nâŋgâm mewaŋgiwi.

Anitâje aŋelolipŋe kalimbu hâŋgânyongomu denŋe sâm tetewi.

⁶ Kulem âlâ yuwu tetemu ekban. Anitâje aŋelo âlâ hâŋgângumu haŋâmbâ pâp pâp sâm ari lohimbi hânjan kulemjan mansai yâk yeŋâlen ari yuwu sâm ekyongop. ⁷ “Yeŋe biwiyeŋe Yesuhâlen katmâ yâkât tem lâum manmâ embâŋjân aŋgoânâk Anitâje pat kuyingiop ya meŋet. Anitâje lohimbi topyeŋe ekmâ den sâm hâreyingiwe sâm oapgât sâp pesuk sâwomap. Yakât otmâmâ yenâmâ yâkât tem lâuwaŋgim yâk konok mepaenjet. Ambonenje Anitâje hân himbim kândikyotgop. Otmu âliwahap topje hânân kalop. Yakât yâk konok mepaem mannomai.” Yawu sâm ekyongop.

⁸ Otmu yakât kakŋan aŋelo âlâ tetemu ekban. Yâkŋe yuwu sâop. “Kapi âlâ, kutŋe Bawilon sâm, yakât ambolipŋaŋe lohimbi nombotŋe hânjan kulemjan manmâ ariwi ya yeŋâlen ariwi. Ari yeŋahâk orotmemeyene kiŋgoŋ otbi ya yauuâk otnjetgât sâm kendâyiŋgijetâ nâŋgâyiŋgiwi. Yakât matŋeâmâ Anitâje itit kiom tuhuyekmu kâwurumŋe kinâk.” Yawu sâop.

⁹⁻¹¹ Otmu yakât kakŋan aŋelo âlâ kalimbuŋe tetem yan den kârikŋe halahum yuwu sâop. “Lohimbi nombotŋaŋe soŋgo sâtŋe metŋe iŋŋe otmu yâkât umutŋe nahân hâwiŋjetâ golâ otmâ ya- halop yâk yetgât nâŋgâŋjetâ yahalop. Otmu yâk

yetgât kulem yamâ bâtyeñan otmu meteyeñan kulemguakmâ mansai ya yeñgât Anitâje kuk pato otyiñgim gap. Kuk otyiñgimu yakât otmâ lohimbiñe Lama Nanje muop yâkât anjelo koko salek ya yeñgât senyeñan kinjetâ kâláp patoñe seyekbuap. Seyeckmu sâtgum manmâ yâhânomai. In yawu ki pesuk sâyiñgiwuap. Sâp kâlep seyekmâ yâhâwuap.” Yawu sâop.

12 Yâhâ yenâmâ biwi nângân nângânyenye Yesuhâlen katmâ Anitâhât den lâuwi yamâ ya yawuâk torokatmâ mannomai. Otmu biwiyenye yakât galemje orançim mannomai.

13 Yesuñe Anitâhât gotjan kinopñe yuwu sâm eknohop. “Yoane. Gâ den yuwu sâmune kulemgu. Lohimbi biwiyenye nâhâlen kepeim mansai yâk yeñgât kasalipyenye nângâjetâ bâlemu yongom mem âlâlâ tuhuyekjetâ munomai. Yamâ sâp âlâen yâkje manman kârikje memâmâ manman sânduhâñ manmâ yâhânomai.” Yawu sâop. Yawu sâmu Anitâhât Wâtgât mâmâñahât Heakñe yuwu sâm ekuop. “Bulâñjanâk yat. Yâhâmâ Anitâ hoñ bawançim hâhiwin kakñan manmâ yâhânomai. Yawu gârâmâ hâmbâi Anitâje nângâmu munomai yanâmâ bulâñe yiñgiwuap.” Yawu sâop.

Himbimâmbâ gem lohimbi mem hâwuruyehowot.

14 Kulem ya pesuk sâmu âlâ yuwu tetemu ekban. Anitâje Yesu hângângumu âwurem gewuap yakât yuwu tetemu ekban. Yesuñe kaperam âlâ golinje tuhu tuhuñe ya karakmâ, iri goleakmâ, âom kela bâtjanâk tatmu elem kulewoñbon kakñambâ giop.
15 Otmu anjelo âlâñeâmâ Anitâ yâkâlembâ gemu ekban. Otmu yañeâmâ anjelo âlâ elem kulewoñbon

yakât kakñan talop ya yuwu sâm ekuop. “Bâiñ, bonje memehât sâp yu tâlâhuap. Yakât otmâ âom kela yanje nak kehetje mem hâwurum mânuñdâ pik sâek.” Yawu sâm ekuop. ¹⁶ Ekumu âom kela yanje mem mânuñmu pik sâop.

¹⁷ Yawu sâmu yanâk añelo âlâ Anitâhât opon kâmbukñambâ pilâm giop. Yâkñe tewetje sâtnje welâk welâk ya mem giop. ¹⁸ Mem gemu yakât kakñanâmâ añelo âlâ alataen kâlâp um katmin-iop ya pilâm giop. Yanjeâmâ den kârikñe sâm añelo tewet mem manop ya yuwu sâm ekuop. “Hânân wain kehetje emelâk purup pato kinsap. Yawu gârâmâ gâje tewet miakmâ ge hârem bonje me. Ya mem mendârerâ toñe giâk.” Yawu sâop. ¹⁹⁻²⁰ Yawu sâmu tewet miakmâ ge bonje ya hârem mem mendâremu toñe yanje gem hep olop. Hep otmâ wanja âlâ kapi yakât betjan kinop yan ge kinop. Yan ge kinmâ lak sâm moseleakmâ hânân ge pik sâm deñgân pato olop. Yâhâ deñgân yakât kâlepñeâmâ 300 kilomita yawuya olop. Otmu yakât tumuñeâmâ lok kinmu nekamñan obtuapgât dop olop. Yakât dopñeâk lohimbijë kunyenje kârikñe otmu orotmeme bâleñe otmâ manmâ gai yakât matje menjetgât Anitâje pilâyekmu genomai.

15

*Añelolipje nombolân yâhâp yanjeâmâ bumbum
âlâlâ ikñiâk ikñiâk mewi.*

¹ Otmu yakât kakñan kulem âlâ yuwu tetemu ekban. Anitâhât opon kâmbukñe himbimân tap yakât kâlehen añelo nombolân yâhâp yanje kinjetâ

yekmune sâtnej olop. Yawu otmâ aŋelo yaŋeâmâ bumbum nombolân yâhâp iknjâk iknjâk mewi. Yâhâ bumbum yamâ Anitâŋe matnej bâinje yîŋgimu meŋjetâ bialâkgât. ² Ya mem kinnjetâ yan saruwân yawuya pato ekban yamâ omoŋânâk hewam sikopnej kumu siliŋ siliŋ sâmu topnej kuririn sâmap yawuya olop. Yâhâ saru ginjan Anitâhât lohimbi yaŋe iliwetmâ songo sâtnej metnej ya, otmu yakât umutnej nahân hâwiŋetâ yahatmâ golâ olop ya, otmu songo sâtnej kâriknej lokgât dop 666 ya miop, ya yeŋgât den kum mem ge katyekbi yaŋe saru ginjan kinmâ buŋam tâliwi. ³⁻⁴ Yâhâ Mosenej Anitâhât tem lâum manop yâkât herone nâŋgâm buŋam mem tâliwi. Yâhâ âlâmâ Lama Nanŋahât nâŋgâŋetâ yahatmu buŋam yuwu sâm tâliwi.

“O Anitâ, kutdânenje. Gâ wâtge pato dondâ tatgihiap. Âi memat yamâ mendâ âlepnej nandoroŋe otmap. Orotmememehe ekmunjé ae seŋ seŋ, yae yoŋgâe otmap. Gâŋe lohimbi topnej topnej yeŋgât kunyeŋe otmâ tatmâ gaonŋak tatmâ gat. Otmu tatmâ yâhâmbisân. Yakât otmâ himbimâñ tainje, me nen hânâñ tainje gâ konok mepaehekmain. Otmu kut patnej sâm haŋ tuhumunnej ârândâŋ merândâŋ otmâ imap. Gâ konok uwawapnej bia, âiloŋgo longo tatmat. Yakât otmâ mepaehekmañ yâhânom. Lohimbi hânŋan kulemŋan manmâ arain nengât tihitnenje otmat yakât ga mepaehekmañ mannom.” Yawu sâwi.

⁵ Otmu yakât kakŋjan âlâ yuwu tetemu ekban. Opon kâmbuknej himbimâñ tap yakât gahatnej ya hindakmâ aŋ sâm kinop. ⁶ Aŋ sâm kinmuâmâ

Anitâhât welâmje ya hawamgum sângum kâlep hikuñetâ ge hârândâñâk kinop ya tetemu ekban. Yâhâ yan soñgo papato imbât mumuhât dop bia hâlânjakmâ tatñetâ yekban. Yâhâ gotyenjan añelo nombolân yâhâp kinbiñe sângumyeñe kaok bolan bolan mânunjakbi. Otmu dihinyenjan kâiput goliñe tuhum âmbâkuñetâ giop. ⁷ Otmu lohimbi orotmemeyeñe kinçonjot otmâ manminiwiñe matñe mem hâhiwin kakñan manñetgât soñgo pato âlâje añelo nombolân yâhâp ya kondo konok konok mem yiñgimu mewi. Otmu kondo ya kâlehen bumbum topñe topñe âlâku iknjâk iknjâk yanje pik sâm iop. Yakât Anitâ manman amboñanje matñe sâm yiñgiwuapgât kondo ya mem kinbi. ⁸ Yawu otmâ kinjetâ yan Anitâ lañinje amboñe ikjje wâtnej pato tatbañgimapñe kuk bâleñe olop. Yawu otmu opon kâmbukñahât kâlehen utun bâleñe sahahop. Utun sahakmâ mañgumu opon kâmbukñahât kâlehen yâhânomaihât dop ki olop. Yawu otmu añelo nombolân yâhâp yanje kumâmâ bumbum bâleñe moseleñetâ ge lohimbi bâleñe yeñgâlen teteop. Otmu yakât kakñanâmâ kâlehen yâhânomaihât dop ya teteop.

16

Bumbum moseleñetâ ge lok bâleñe yeñgâlen umatñe topñe topñe teteop.

¹ Anitâje añelolipje nombolân yâhâp ya yuwu sâm ekyongop. “Yen gemâmâ matñe yiñgiwom yakât bumbum teteyiñgiâkgât moseleñetâ giâk.” Yawu sâm hâñgânyongomu gewi. ² Añgoân hânân moselemu giop yakât topñeâmâ yuwu. Lohimbi nombotñañe soñgo kârikje yakât kulem towatñe

meteyeñan tuhuanjim nahân umutje hâwiñetâ ya-hatmâ golâ olop ya mepaewi. Komot yañeâmâ bitâp me use kârikje ya teteyiñgiâkgât bumbum ya hânân moselemu giop.

³ Yâhâ añelo yâhâpñañeâmâ kondoñe mem saruân moselemu giop. Moselemu gemu saru yamâ lok hiliwahoñetâ hepyeñaje gam gara gara otmâ korokje pilâmap dop yawu olop. Yâhâ saruñe hep gara gara olop yakât kâlehen senñe âlâlâ tatbi yamâ kerek mum metewi.

⁴ Yâhâ añelo kalimbuñaje kondoñe mem to senñan moselemu giop. To senñan moselemu giop yamâ aksihâk hep otmâ meteop. ⁵⁻⁶ Moselem yan Anitâ yuwu sâm ekuop. “O Kutdâne, gâ embâñjâmbâek tatmâ gamat. Otrmu tatmâ yâhâmbisân. Yâhâ lohimbi bâleñe kunyeñe kârikje otmâ gâhât hâkâñ otmâ orotmembe bâleñe otmâ manminiwi ya kerekje matñe mem mum meteñjetgât hâñgânnohorâ ge moselemune giap. Moselemune gemu yan gâje den sâon yakât bulâñe teteap ya nâñgâmune ârândâñ oap. Yâhâ poropetelipge nombotje yongom mem âlâlâ tuhuyekjetâ muwi. Muñetâ yan hepyeñe hânân giop yakât matñe gâje hep bâleñe yu yingirâ neñjetâ dopñan oap. Ya nâñgâmune ârândâñ oap.” Yawu sâop. ⁷ Yâhâ alata amutgen kinbiñe Anitâ yuwu sâm ekuñetâ nâñgâwan. “Bulâñjanâk Anitâ Kutdânenñe gâ wâtge kârikje tatgihimap. Yakât otmâ den âiân katyekmâ matñe yingirâ miai ya ekmunñe dopñanâk oap.” Yawu sâwi.

⁸ Yâhâ añelo imbâñtñañe kondoñe mem sikowân yan moseleop. Moselemu Anitâñe sâmu sikop

yamâ pilâm irik irik sâm kâlâpnej sem laj laj sâmap yawu otmâ sem meteyehop. ⁹ Otmu kâlâp pato yanje punduñ sâm lohimbi ya dondâhâlâk seyehop. Sem bâleyekmu nângâm nângâm iliwetmâ Anitâ bumbum ambonej yakât awat pilâwañgiwi. Yawu otmâ yâkâlen biwiyeñanje ki kepeivi.

¹⁰ Yâhâ anjelo momenje yanjeâmâ bumbum âlâ moselemu soñgo sâtnej metnej yâkât kawenjan giop. Gemu omoñ pato kum kepeim imu benje lohimbi yâkâlen torokatbiñe hâhiwin pato nângâm nimbilamyenje pâyan ihm hâreakbi. ¹¹ Yawu otmâ kunyenje kâriknej otmâ Anitâ himbim amboñahât awat pilâwañgim orotmemeyenje bâleñje ya witgum otmâ manbi.

¹² Yâhâ anjelo nombolân konoknajanje kondonje mem to âlâ, kutnej Euparata sâm, yan moselemu giop. Moselemu gemu to yanje aksihâk sañ kititiñ sâop. Sañ kititiñ sâmu yan lok kunnje nombotnej emetsenje gahanjembâ takanomai ya yençât mâtâp meyiñgiop. ¹³ To ya sañ sâmu yan puaria yakât lauñambâ weke bâleñje yamâ kesuñ pâlâmnej yawuya gemu ekban. Âlâmâ naknej mem umutnej hâwiñjetâ yahatmâ golâ olop yakât lauñambâ kionju ekban. Âlâmâ poropete âlâ den perâkjne sâm kâityongop yakât lauñambâ gemu ekban. ¹⁴ Otmu weke bâleñje dondâ yanjeâmâ kulem topnej topnej ya mewi, yanjeâmâ lok kutdâ bâleñje yâk yençâlen arim kapamgât kuk teteâkgât mâmâne otyinginjetâ Anitâ kum mem ge katne sâm yakât menduhuakbi. Yawu tetemu ekban.

¹⁵ Yâhâ den âlâ Yesuñe yuwu sâop ya sâwe. “Nâne hâmbâi pârâk sâñ sâñak takawom. Otmu nâhât

pat mansai yenâmâ heweweŋ otmâ âlâlâyeŋe ya mem dunnjan tuhuakmâ mambotnihim mannomai. Aman pâlâmje ki inomai. Yenâmâ biwi nângân nângânyeŋe galemahom nâhât mambotmâ mitiwahom mannomai. Yawu otmâ manjetâ nâ takawom yan ki aŋulaknomai. Yawu otmâ heronje otmâ manmâ yâhânomai.” Yawu sâop.

¹⁶ Otmu kapam tetewuap yakât den âlâ torokatmâ sâwe. Weke bâleŋe yanjeâmâ lok kudâ dondâ mâmâŋe otyinginjetâ kapi âlâ, kutŋe Amaheron sâm, yan menduhuakbi.

¹⁷ Yâhâ aŋelo nombolân yâhâpŋaŋeâmâ kondonje ya haŋân moselemu gemu yanâk Anitâŋe yuwu sâmu nângâwan. “Bâiŋ, pesuk yap.” ¹⁸ Yawu sâmu yanâk belek sâmu himbim guŋguruŋ sâop. Himbim guŋguruŋ sâmu yanâk mososoŋ pato miop. Mososoŋ nombotŋe memap yakât dop bia, wangim dondâ miop. ¹⁹ Otmu kapi pato, kutŋe Bawilon sâm, yan orotmeme bâleŋe dondâ otmâ manminiwi. Yakât Anitâŋe nângâmu bâlemu matŋe meŋetgât sâmu mososoŋ pato memu Bawilon kapi ya hioŋakmâ komot kalimbu otbi. Otmu ya hâlâŋmâ kapi tatbiâ yamâ biatmu kâwurumyeŋaŋk kinop. ²⁰ Otmu saru tânâmjan mâtŋa pato tipiŋe tatbi yamâ aksihâk guhulakmâ meteop. Otmu pumŋe gimbaŋe ya hâlâŋmâ talop ya gurâ bâok sâm gulip otmâ meteop. ²¹ Yawu otmu kât kârikŋe kândâk kândâk giop. Yanje gemâmâ lohimbi nombotŋe kât yanje kum tâtuk meyehop. Yâhâ nombotŋe âlâmâ kunyeŋe kârikŋe otmâ Anitâhât awat pilâm sâm bâlewaŋgiwi.

17

Imbi kondarâ yâkât topne

¹ Añjelo nombolân yâhâp yañe kondoyeñe mem manbi ya yençâlen gâtnejé âlâje yuwu sâm eknohop. “Garâ arire. Yu tetemu eksat yukât pâje konok topnjambâek nângâhât tiripgohomune ek. Imbi yuâmâ imbi kondarâ. Yâknejé ihilâk mahilâk manmâ to hâlâjymâkinsap. Yâhâ yiwereneje tosañjahât matnejé Anitâne wañmu hâhiwin pato nângâm yâhâwuapgât dop oap. ² Yawu gârâmâ imbi kondarâ yukât topnejâmâ yuwu sâmune nângâ. Lok papato sesençâlaknejé imbi kondarâ yukâlen torokatmâ yâk orop sennejé âlâlâ aنجi gunji otbi. Otmu orotmemeneje bâlenejé otminiop ya yazuâk otmâ manbi. Yawu otbi yakât otmâ yañe biwiyeneje mem hâlim tuhuyekmâ gaop. Topnejé yakât otmâ garâ tiripgohomune ek.” Yawu sâop.

³ Yawu sâm dâinekmâ pumnejé âlâ lok ki manmaiângen yâhâwit. Yan yâhâmutnejé Anitâhât Wâtgât mâmâñjahât Heaknejé biwine mem purik pilâmu kulem âlâ yuwu tetemu ekban. Imbi kondarâ yañe songo sâtnje metnejé yakât kakñjan yâhâmu yañe sokom talop. Songo yamâ kuriñ. Otmu yakât ñilipnejé yamâ bât nombot nombot hârok. Yâhâ kunnejâmâ nombolân yâhâp. Yañe Anitâhât kawenjan kinbe sâm iknejé kutnejé konok konok kulemguakmâ talop. ⁴ Otmu imbi yañeâmâ sâñgum kuriñ hârândâñjâk mânuñahop. Mânuñakmâ karañ karañ hahitnejé tuhuñjetâ âilongo nadorone olop ya pilahop. Otmu kâiput golinjak tuhu tuhuñje ya âmbâkuahop. Otmu bâhârâ yamâ golinjak tuhum miop. Bâhârâ memu yanâmâ orotmemeneje

kiŋgonj topŋe topŋe ya ikŋe manmanŋahât bonŋe yanŋe yan pik ŋjâtâk ŋjâtâk sâm iop. ⁵ Yâhâ meteŋjanâmâ ikŋe kutŋe ya kulemgumu talop. Kut yamâ yuwu. “Bawilon kapi ambolipŋaŋe orotmemem kiŋgonj otmâ gawi. Yâhâ imbilipyenje yamâ imbi kondarâ. Yâk yenŋât mâmâyeŋe yamâ nân.” Ikŋe kutŋe meteŋjan yawu kulemgumu talop. Yâhâ kut ya lok âlâŋe ekmâ nâŋgâwuapgât dop bia. ⁶ Imbi yanŋeâmâ emelâk lohimbi nombotŋe biwiyeŋe Anitâhâlen katmâ Yesuhât nâŋgâjetâ ya-halop yamâ kerek sâmu yongojetâ muwi. Yongojetâ mujetâ yan imbi yanŋeâmâ yekmu âlepŋe otmu biwi hâlim pato olop. Yawu otmu ekmune sâtŋe otmu pârâk pilâwan.

⁷ Otmu aŋelonje yuwu sâm eknohop. “Girawuhât nâŋgârâ ki orotŋe oap? Imbi yuâmâ soŋgo sâtŋe metŋe yanŋe sokomap. Yâk yetgât topyetŋe yuwu sâmune nâŋgâ. ⁸ Soŋgo sâtŋe eksat yukât topŋeâmâ yuwu. Yâhâmâ emelâk hem nâpumân kioŋmâ gulip olop. Yapâ gâtnjaŋe hâmbâi yâhâpŋe ya-hatmâ gawuap. Gamâmâ lohimbi nombotŋaŋe Anitâhâlen ki torokatmâek yaehen manmâ gai. Ya yenŋât kutyenje yamâ emelâk Anitâŋe hân himbim ki kândikyotgowân manman kârikŋahât pepaen Yesuŋe ki kulemgum kalop. Lohimbi yanŋe soŋgo sâtŋe ya ekmâ yuwu sânomai. “Bâe, yuâmâ emelâk manmâ gam gulip olop. Yanŋe yâhâpŋe yiwerenje teteap.” Yawu sâm nâŋgâjetâ âilonŋo longo otbuap.

⁹ Otmu aŋelonje torokatmâ yuwu sâm eknohop. “Den yan yukât bulâŋe tetewuap yakât topŋe ekmâ nâŋgânomai. Kunŋe nombolân yâhâp yamâ pumŋe nombolân yâhâp yakât dop. Yâhâ

imbi yakât dowâmâ kapi pumje nombolân yâhâp yakât tânâmjan talop ya. Yâhâ pumje nombolân yâhâp yakât dop yamâ lok kutdâ nombolân yâhâp. **10** Yâhâ lok kutdâ yamâ momerâ yanje muwi. Yawu gârâmâ âlâmâ nombolân konokje sâp yiwereje yu galemyeje otmâ mansap. Yâhâ bâinje yamâ hâmbâi tetewuap. Yâhâ tetewuap yanâmâ sâp tâlâwâk galemyeje otbe mâne Anitâne sâmu mumbuap. **11** Yawu gârâmâ soŋgo sâtje yamâ aŋgoânâk manmâ gaop. Yâhâ yiwerenjeâmâ ki mansap. Gâmâlâhâmâ yahatmâ lok kutdâ nombolân yâhâp yâk yengâlen torokatmâ nombolân kalimbuyenje otmâ manbuap. Manmâ yâhâm kâlâwân arimu pesuk sâwuap. Topje yawu.”

12 “Otmu ŋilipje bât nombot nombot hârok yeksat yamâ lok kutdâ bât nombot nombot yâk yengât dop oap. Yâkje yiwereje ki mansai, hâmbâi tetenomai. Tetem manjetâ soŋgo sâtje yanje mâmâje otyingimu orowâk torokatmâ tatmâ yâhânomai. Yâkje galemyeje otmu sâp tâlâwâk mannomai yakât kakjan mum biatnomai. **13** Yâhâ mannomaiânnângân nângânyeje hikuakmâ soŋgo sâtje yamâ yâkât wâtnjan kinmâ yâhânomai. **14** Yâkât wâtnjan kinmâ yan Lama Nanje mum yahalop ya kune sâm yâk orop kasa orançim mannomai. Yamâ Lama Nanjanje mumuŋambâ yahatmu âwâŋanje sâmu wâtnje pato nandoroje tetewaŋgiop. Yawu otmâ lok topje topje manmâ gai ya yengât kunyeje otmu lok kutdâ ya yengât kunyeje pato mansap. Yakât otmâmâ kasalipje yongom mem ge katyekbuap. Yâhâ lohimbi yanje biwiyeje yâkâlen katmâ manjetâ yakât Anitâne

iknej pat kuyin̄giop yâhâmâ yâknej lok kutdâyeje pato oapgât yâkâlen torokatmâ kasalipyenje yongom pesuk pilâyeknomai. Yawu.”

¹⁵ Otmu aŋeloŋe torokatmâ yuwu sâm eknohop. “Yoane gâ emelâk eksat. Imbi kondarâ yamâ to hâlâjâmâ kinsap. Yâhâ to yakât dopneâmâ yuwu. Lohimbi komotnej komotnej hânjan kulemjan manmâ den topnej topnej sâmai ya yenjât dop oap. ¹⁶ Otmu n̄iliprje bât nombot nombot hârok eksat yamâ lok kutdâ yâk yenjât dop oap. Yâknej soŋgo sâtnje metnej yâkâlen torokatmâ imbi kondarâ ya kasa otbaŋginomai. Kasa otbaŋgim imbi yakât lembân tâknej ya mem holan̄baŋginomai. Mem holan̄baŋgijetâ hâk barak kinbuap. Yawu kinmâ itit kiom tuhuŋjetâmâ kâwurumjaŋak kinbuap. ¹⁷ Otmu yamâ inâk ki tetewuap. Anitâje biwi nâŋgân nâŋgânyeŋan ya katmâ mem heweweŋ tuhuyekmu soŋgo sâtnje ya orowâk menduhuakmâ imbi kondarâ ya mem ge katnomai. Anitâje sâop yakât bonjeâmâ yawu tetewuap.

¹⁸ Otmu imbi kondarâ yamâ kapi pato tap yakât dop. Kapi pato yakât patoyeŋeâmâ lok kunje hânjan kulemjan tatmâ arai yâk yenjât kunyeŋe otmâ tatmap.

18

Anitâje sâmu Bawilon kapi kâwurumjaŋak kinop.

¹ Kulem ya pesuk sâmu yakât kaknjan kulem âlâ yuwu tetemu ekban. Aŋelo âlâ himbimâmbâ gemu ekban yakât wâtnje pato tatbaŋgiop. Otmu gem yan yâkât laŋinŋe pato yaŋe hânân pilâmu

laŋ laŋ sâop. ² Yâkŋe kârikŋe halahum yuwu sâop. “Kapi kutŋe Bawilon yamâ emelâk kâwurumŋaŋak kinsap. Yiwerenŋeámâ weke bâleŋe dondâ mansai. Otmu nâi bâleŋe ki nenenje, sopŋan hepdâek, sâmai dop yawuya, ya pik sâm iap. ³ Emelâk lohimbi kiŋgitŋe orowâkŋe yâk yeŋgâlen torokatmâ orotmeme kiŋgoŋ otmâ gam biwi hâlim otbi. Yawu otmâ manbi. Yâhâ lok kutdâŋe gurâ yawuâk orowâk orotmeme bâleŋe ya otbi. Lohimbi nombotŋaŋe yâku angi gungi otne sâmâmâ yawuâk yan torokatmâ hângât senje âlâlâ otmu bâleŋe topŋe topŋe otmâ manmâ gamai yawuya Anitâŋe kerehâk yongom tâtuk meyehop.”

⁴ Yawu sâmu Yesuŋe yuwu sâop. “Yen nine komot Bawilon kapiân mansai ya yuwu sâmune nâŋgâŋjet. Bawilon kapi ambolipŋaŋe orotmeme bâleŋe me kiŋgoŋ ya otmâ manmâ gamai yakât matŋe yingimune hiliwahonomosai. Yawu gârâmâ yen orowâk yongomaingât orotmeme bâleŋe ya pilâm pilâyekmâmâ nâhâlen ga torokatmâ manŋjet.” Yawu sâm ekyongop.

⁵⁻⁶ Yawu sâm aŋelolipŋe yuwu sâm ekyongop. “Kapi yukât ambolipŋaŋe orotmeme bâleŋe otbi yakât topŋe Anitâŋe kerek naŋgap. Yakât otmâmâ matŋe yu yingiap. Kapi yu ambolipŋe yeŋgât orotmeme yamâ imbi kondarâ yeŋgât orotmeme yawuya. Ya nâŋgâmune dondâ bâleap. Otmu kasalipyenŋe mem bâleyekbi. Yakât matŋe yâku yakât dopŋanâk mem purik pilâm yinginomai. Emelâk kapi ambolipŋaŋe menduhuakmâ orotmeme bâleŋe ya otbi. Yakârâmâ yâku kârikŋe otmâ matŋe kâpekyiŋginomai. ⁷ Yâhâ emelâk kapi am-

bolip̄jaŋe hop sambe kak̄jan manmâ yeŋahâlâk nâŋgâhetâ yahatmu hâmeyeŋe bitminiwi. Yakât yengu mat̄ne tâŋ tâŋâk purik pilâm yinginomai. Yawu otnomai yakât kak̄janâmâ yâk̄ne dondâ isem buiakmâ mannomai. Yâhâ yiwereŋeâmâ ambolip̄jaŋe biwiyeŋe yuwu naŋgai. “Bâe, nenâmâ yiwereŋe hop sambe kak̄jan mansain. Yawu manmâ lohimbi dondâ tânyongom mansain. Yâhâ imbi nombot̄jaŋe kambut manmâ tep bâle nâŋgâm isem mansai. Yâhâ nenâmâ umat̄ne âlâ hâtnongowuapgât dop âlâ ki tap. Yakât otmâ hâk sânduhâñâk manmâ yâhânom. Tep bâle nâŋgâm ki isem buiaknom.” Yawu naŋgai. ⁸ Yakât otmâ sâmune pârâk sâñ sâñâk umat̄ne bâleŋe topŋe topŋe yâk yeŋâlen tetewuap. Po pato tetewuap. Me bumbum, me aman kundat, me aman mesek topŋe topŋe ya teteyiŋgimu hâhiwin pato nâŋgâm isem buiaknomai. Isem buiakmâ manjetâ yan kasalipyenjaŋe taka itit kiom tuhuyekmâ kapiyeŋe uŋjetâ sewuap. Yakât umat̄ne ya yingiwomgât dop tap.” Yawu sâop. Sâop yawuâk tetemu ekban.

⁹ Kasalipyenjaŋe taka kapiyeŋe uŋjetâ siowân yanâmâ lok kutdâŋe aŋgoâñâk manmâ gawiâñ orotmeme bâleŋe Bawilon kapi ambolip̄ne ya orop otmâ gawi yaŋeâmâ kâlep̄jan kinmâ kapi patoen ekjetâ kâlâp sem utun duk duk sâm ya-halop. Utun ya ekmâ yan isem tep bâle otmâ bi-wiyeŋe ahoakbi. ¹⁰ Yawu otmu ekmâ kiŋgityeŋahât otmâ kâlep̄jan kinmâ ekmâ yuwu sâwi. “Bâe, bâe, Bawilon kapi patoen yan hop sambe pato kinop. Yâhâ yiwereŋeâmâ pârâk sâñ sâñâk kasalipyenjaŋe taka mat̄ne yingiai. ¹¹ Yâhâ aŋgoâñâmâ yâk orop senŋe âlâlâ aŋgi guŋgi otmâ gem yâhâm manbi.

Yâhâ yiwereñeâmâ emelâk manbi ya pilâm hou latmâ mansai.” Yawu sâm tep bâle otmâ isewi. **12** Yâhâ torokatmâ yuwu sâwi. “Añgoânâmâ Bawilon kapi pato yakât biwijan hop sambe pato imin-iop. Eheknej ki eheknej, nângân nângânje ki nângân nângânje, senje âlâlâ topnje topnje tuhuwi. **13** Yawu tuhum mem manjetâ wuân me wuân âlâhât pâin guin âlâ bia, senje âlâlâ topnje topnje ya kerehâk tatyinjgiop. Otmu kapi kâriknej bâlenej. Kasalipyenje mem ge katyeknetâ yâk yençât amutgen manmâ hoñ bayinjgim gawi. Yâhâ sâp yiwereñe yuâmâ kerek biatyinjgiap.

14 Bâe, senje âlâlâ topnje topnje mem hop sambe kaknjan manminiwi. Yâhâ nep topnje topnje torokatmâ tuhuwi yiwereñe ya emelâk biatmâ kititij yap. Otmu senje âlâlâ yu me ya ekñâlem anji gunji otmâ manbi. Ya gurâ kerek kititij yap. Otmu yukât kaknjan yâhâpnej âlâ torokatmâ tetewuapgât dop âlâ ki tap,” yawu sâwi.

15 Otmu lok nombotje kapi kâlepñehembâ takâ yan âi topnje topnje tuhum hâmenje papato meminiwi yanjeâmâ “Kâláp yuñe punduñ sâm senenekmap,” sâm yakât kâlepñehen kinmâ ekbi. **16** Yawu ekmâ kinmâ yuwu sâwi. “Bâe, bâe, kapi yuâmâ aksihâk kiom balu balu oap. Emelâhâmâ Bawilon ambolipnje, me buku nombotje kâlepñehembâ takawi yanâmâ hâk katipnje kulem topnje topnje yawuya mânuñakmâ manminiwi. Otmu kâiput topnje topnje ya golinjak tuhum âmbâkuakbi ya ekñâlem yawuya mem bam gam otbi. **17** Yawu otminiwi yakât matñeâmâ yiwereñe yu meñetâ eksain.” Yawu sâwi.

Otmu waŋga ambolipŋe, me nep loklipyeŋeŋe waŋgaen kinmâ ekbi. Otmu nep lok nombotŋeŋe hikinâŋgen kinmâ ekbi. ¹⁸ Lok ya kerehâkŋe kâlepŋan kinmâ senyeŋeŋak pilâm ekmâ yuwu sâwi. “Bâe, kapi yan ya yu mon? Senje âlâlâ ya kerehâk gulip otmâ meteap. Hâpuwân pekatŋe sem yawu tuhuap. Bâleŋe dondâ oap.” Yawu sâwi. ¹⁹ Yawu sâŋjetâ biwiyeŋe orotok sâop. Otmu yakât tep bâle nâŋgâm yan kou kendâm ahowi. Isem tep bâle nâŋgâm yan torokatmâ yuwu sâwi. “Bâe, kapi pato enda eksain. Endaŋe âlâlâ ya kerehâk biatmâ kititiŋ yap. Yamâ nen waŋga ambolipŋe âlâengembâ tohom kapi yanâk aŋgi guŋgi otmâ yapâ tewetsenŋe pato dâim hop sambe kakŋan manne sâm gain. Ya yiwereŋe kâlâpŋe mem hote alikŋe tuhuap. Yakât girawu otnom? Me wosapâ ari tewetsenŋe yawuya menom? Ya pesuk yap yukâ.” Yawu sâm isem buiakmâ kinbi.

²⁰ Yawu teteyiŋgiop yakât aŋelo yanę yuwu sâop. “Yen emelâk poropete nombotŋe manbi, otmu aposolo manbi, otmu Anitâhât komot otmâ yâkâlen torokatmâ manbi, yenâmâ kapi yu ambolipŋeŋe kasa otyiŋgim mem gem katyekbi. Mem ge katyekŋetâ yakât matŋe yu Anitâŋe yiŋgiap yakât yen heronę kakŋan manmâ yâhânomai.” Yawu sâop.

²¹ Yawu sâmu aŋelo wâtnę kârikŋe tatbaŋgiopŋe kât pato âlâ mem yahatmâ saru tumuŋjan pilâmu giop. Gemu yanâk yuwu sâop. “Nâŋe pilâmune giap. Yakât dopŋeâk Anitâŋe kapi pato Bawillon yukât ambolipŋe ya yauuâk pilâyekmâ gem tepeŋe kum huhumu gulip oai. Gulip otŋetâ

kâwurumyeñajak kinsap. ²²⁻²⁴ Emelâhâmâ Bawilon yan imbi angi gunji otmâ manbi. Otmu kepgât senje âlâlâ topnje topnje mem eknâlem kinmâ oñ girinj kakñjan manbi. Hop sambe kakñjan manbi. Áli hawat topnje topnje ya meñetâ lohimbi dondâne ya ekmâ yu bonje mon sâm yan nângâm tâpikgum manmâ gawi. Yakât otmâ lohimbi hânñjan kulemñjan tatmâ ariwiñe yâk yeñgâlen torokatmâ biwiyeñe hikuakmâ manbi. Yawu manmâ gam hop sambe pato teteyingimu âlâlâhât ki pâinmâ manbi. Otmu heroje otmâ buñam me kep topnje topnje tuhum eñgat nombotnje watmâ yakât yeñjahât sâm mepaeakmâ manbi. Otmu yeñjahât nângâñjetâ yahatmu hâkyeñe mepaeakmâ manbi. Yakât otmâmâ Anitâ poropetelipnje nombotnaje yâkât den sâm tetem ekyongowi. Den sâm ekyongoñjetâ nângâñjetâ gemu yongoñjetâ kerehâk mum metewi. Emelâk Anitâhât komot ya mem ge katyekmâ mem âlâlâ tuhuyekbi yakât matñeâmâ yâku yu teteyingiap. Sâp yiwerenje yuâmâ manman ya emelâk biatmâ kititinj yap. Emelâk hân yuân torokatmâ ái topnje topnje mem yeñjahât nângâñjetâ yahatmu manmâ gawi. Sâp yiwerenje yu gurâ biatmâ kititinj yap. Kapi yu yâhâpñje mem miwirikunjetâ tetewuapgât dop âlâ ki tap. Yawu.” Yawu sâop. Anjeloje kât pilâmu saru tumuñe kâlehen giop yañe yakât topnje sâm teteap.

19

Anitâje matñe yiñgiop yakât otmâ iñje lohimbiñe mepaewi.

¹ Ya ekmune pesuk sâmu yakât kakñan den âlâ yuwu nângâwan. “Lohimbi kingitje orowâkje menduhuakmâ tatmâ Anitâ otmu Kutdânenje Yesu yâk yetgât gotyetjan kinmâ Anitâ heronje otbañgim yuwu sâm mepaewi. ² “O, Anitâ, Wâtgât Amboje, Gâje yu ya otbe sâm ya otdâ âlepjje nandoroje otmap. Tihitnenje otdâ gâhât amutgen manman sânduhân manmâ yâhânom. Yâhâ imbi kondarâ yâkje orotmeme bâleje otmin-iop. Otmu buku nombotjahe yawuâk otnet sâm kendâyinjim gaop. Yakât matje gâje yu wañdâ memu pesuk yap. Yawuhât mepaeheskain. Otmu gâhât komot nombotje gâhâlen bi-wiyeñanje kepeim manbi yamâ imbi kondarâ yanje kasa otyingim yongomu muwi. Yakât gâje matje yu wañmu memu pesuk yap. Yakât otmâ gâ mepaeheskain. ³ Gâje kapi pato yu ambolipje matje yingimu kâwurumñañak kinsap. Yukât kakñan yâhâpje miwirikum torokatmâ mannomaihât dop âlâ ki tap. Yakât otmâ heronje otgihiain.” Yawu sâwi.

⁴ Otmu lok kunje 24 otmu sonjo papato mu-muhât dop bia yanje Anitâ mepaem yuwu sâwi. “Âlepjje dondâ nenne Anitâ konok mem mepaene. Ya bulâñjanâk.” Yawu sâwi.

⁵ Otmu yâk yençâlen gâtje âlâje yuwu sâm nângâwan. “Yenâmâ Anitâ hoj bawañgim lauñe lâum yâkâlen biwi nângân nângânyeñanje kepeim mansai. Yen lok topje topje, lok geheñe me kutyenje orop, yen kerehâk menduhuakmâ Anitâ konok sâm mepaem manjet.” Yawu sâwi.

⁶ Yawu sâñjetâ yanâk den âlâ yuwu

tetemu nângâwan. Himbimân gâtje dondâje menduhuakmâ tatmâ Anitâ mepaenjetâ munyeje nângâwan. Munyejeâmâ himbim guñguruj sâmap yawu, me to tâlâm pato yerâmu munje pilâmap yawu. Yawu otmâ yuwu sâwi. “O, Anitâ, Kunnenje pato, Manman Amboje, gârje tithitnenje otmâ tatmâ yâhâmbisân. Yakât otmâ gâ mepaeheksain.” ⁷⁻⁸ Otmu lohimbi miakmâ heroje otmâ mansai yakât dopjeâk gârje lohimbi nombotje Lama Nanne yâkâlen biwiyejanje kepeim manmâ gawi yakât pat kuyîngiop. Pat kuyîngiop ya Lama Nanjahe meyekmâ ikje manman kapiân mem ari katyekmu heronj maroñ otmâ manmâ yâhânomai. Yakât sâp yu tâlâhuap. Yâhâ lohimbilipje sângum kaok bolañ bolañ mânuñakmâ mambotmâ kinsai. Sângum kaok mânuñakmâ kinsai yamâ manman uwawapje bia manmâ gawi yakât dop. Yakât otmâ mepaeheksain.” Yawu sâwi.

⁹ Yawu sâjetâ ajeleje yuwu sâm eknohop. “Den yuwu sâm ekgohomune kulemgu. “Lama Nanjahe yiwerenje lohimbilipje pat kuyîngiop yâk orop meyekmâ bât kuanjim heroj maroñ otmâ yâhânomai yakât sâp tâlâhuap. Lama Nanjahe yakât bulâje mem tetemu lohimbiye yâk orop biwiyejanje kepeiakmâ konohâk otmu heroje kakñjan manne sâm oai yakât sâm ekyonjgorâ tep âlep nângâjet.” Den ekgohoan yuâmâ Anitâje sâop.” Yawu sâm eknohop.

¹⁰ Den yawu sâm eknohomu nâje ajelohât gotñjan bam mepaewe sâm otban. Yawu otmune yuwu sâm kunihiop. “Kâmbuk. Pilâ. Gâ otmu

gâhât bukulipge yenâmâ Anitâhât hoj bawa, Anitâhât lauñe lâum hoj bawañgimai. Otmu nâ gurâ yawuâk hoj bawañgiman. Yesu yamâ Anitâhât nanje bonje. Den ekgohoan yuâmâ Anitâhât Wâtgât mâmâñahât Heakñe mâmâñe otnihim biwine mem hoj hon tuhunekmu den yu ekgohoan. Yawu gârâmâ yen me nâ yamâ Anitâ otmu Yesu yâk yetgâlâk nângâm mepaeyelekmâ yâhânom.” Yawu sâm eknohop.

Soñgo sâtñe metñe bukuñâit pilâyelekjetâ hemân giowot.

11 Himbim pâroñ sâmu yakât biwiñan yuwu ekban. Beâsi kaok kaok âlâ ekban. Lok kakñan talop yakât topñeâmâ yuwu. Anitâñe âi sâm wañop ya biwiñanje kepeim galemgum heñgeñgumap. Yâhâ lok yengât orotmemeyene sâwuap ya bulâñjanâk. Yâkñeâmâ lohimbi den âiân katyekmâ mem kâsipyongowuap. Mem kâsipyongomu ârândâñ merândâñ otbuap. Yâhâ yâkñeâmâ matñe menomai yakât topñe katbuap. **12** Yâkât sennjeâmâ kâlâp nimbilamiñe yawuya. Yâhâmâ lok kutdâñe ñerenden goliñak tuhuwi yawuya yanje kunñan horatbañgijetâ tatmu ekban. Yâhâ ikñe kutñe yamâ ikñahâk nañgangimap. Lok âlâñe ki nângâwañgimap. **13** Yâhâmâ sâñgum kaok kâlep mânuñahop yanje ge hârândâñ sâm kinop yamâ hepñak pato. Yâkât kutñe âlâmâ yuwu sâmai. “Anitâhât Kâi Toka.” Yawu.

14-16 Otmu lohimbi bâleñanje matñe meñetgât Anitâñe sâop yakât otmâ lauñambâ tewet sâtñe nombot nombot nelañ nelañ yanje ge kinop. Yanje mem lohimbi sambe galemyongom hâhiwin

yîngimu umutyenje arimu kiŋgityenjahât otmâ hu halak tuhuwi. Otmu sângum kaok yan otmu ârâŋjan yuwu kulemgunjetâ talop. “Lok topje topje manmâ gai ya yeŋgât kunyenje. Otmu lok kudâ ya yeŋgât kunyenje pato mansap.” Yawu kulemgunjetâ talop. Otmu yâknej sâmu himbimgât kapam lok dondâŋe yâkâlen menduhuakbi. Menduhuakmâ yanâmâ hâk katipnej kaok bolan̄ bolan̄ ya mânunjakmâ beâsi kaok kaknjan tatmâ hawamgum Kutdâyeňe orowâk lok bâleňe yongone sâm tohowi.

¹⁷ Menduhuakmâ tohojetâmâ aŋjelo âlâ tetemu ekban yanjeâmâ sikop senŋan kinop. Sikop senŋan kinmâ kâe kâe nombotraŋe pâp pâp sâm haŋân gam ariwi ya yongonmâ yuwu sâm ekyongop. “Anitâŋe sâp pato kalop ya tetewe sâm oap. Yakât otmâ yen kerek taka menduhuakjet. ¹⁸ Yâhâ lok bâleňe komotnej komotnej beâsi kaknjan tatmâ taka ahone sâm oai. Ahom yan himbimgât kapam loknej yongom tâtuk meyeknomai. Yongom tâtuk meyekjetâmâ yeňe taka nem meteyeknomai.” Yawu sâm ekyongop.

¹⁹ Yâhâ soŋgo sâtnje metnej otmu lok kudâ manbi yâknje kapam ku ku loklipenje ya hâruyekjetâ kerehâk yongone sâm menduhuakbi. Yakât otmâ lok beâsi kaknjan talop, kutnej “Anitâhât Kâi Toka,” yâknje iknej kapam lok hâruyekmâ orowâk menduhuakmâ yongone sâm otbi. ²⁰ Yâhâ soŋgo sâtnje metnej yanje iknej hon bawa ya aŋgoân mâmâŋe otbaŋgimu yâknje kulem topnej topnej mem lohimbi kâityongop. Kâityongom ikniahât kulem towatnej bâtyenjan otmu meteyenjan towat

kalop. Yakât otmâmâ lohimbi kiŋgitŋe orowâkŋe yâk yetgâlen torokatmâ soŋgo sâtŋahât umutŋe hâwim mepaeyelekbi. Yawuhât himbimgât kapam lok yanę yâhâp yâhâp ya pilâyelekjetâ hem topŋehen yaken gemutâ kâlápŋe seyelehop. **21** Otmu lok beâsi kaknjan talop yâkât launjambâ tewet kâlep, sâtŋe nombot nombot nelan̄ nelan̄ yanę mem kasalipŋe hâreyekmu mum metewi. Mum metenjetâ kâe kâneje takâ nem meteyekbi.

20

Satan ya kum sâhâm pilâmu iop.

1 Ya pesuk sâmu yanâk aŋelo âlâ himbimâmbâ gemu ekban. Aŋelo yanę gem puaia, yakât kutŋe âlâmâ Satan, ya sâhâwe sâm tâk kârikŋe mem giop. Tâk kârikŋe miakmâek hem nâpumângen kioŋop. **2-3** Kioŋmâ ge Satan kum sâhâm pilâmu yambu 1000 yakât biwiŋan im ariop. Im arimu yambu 1000 ya pesuk sâmu holŋmu gamâmâ sâp tâlâwâk biwiŋan lohimbi kâityongop.

4-6 Kulem ya pesuk sâmu kulem âlâ yuwu tetemu ekban. Anitâhât gotŋan lohimbi dondâŋe menduhuakmâ kinŋjetâ yekban. Yâkŋeâmâ lohimbi meyekmâ den âiān katyekmâ sâm hâreyiŋgiŋjetgât Anitâŋe âi ya sâm yiŋgiop. Komot ya yeŋgât topŋeâmâ yuwu. Yâkŋe aŋgoân Anitâhât den ya tâŋ tâŋâk lâum manbi. Yawu manmâ Yesu ki betguwi. Me lok bâleŋŋane soŋgo sâtŋe metŋe otmu iŋŋe umutŋe hâwim katbi ya yetgât ki nâŋgâyitgim mepaeyelekbi. Me yâkât kulem towatŋe ya meteyenjan me bâtyenjan ki katŋjetâ talop. Yawu otmâ betyitgim manŋjetâ

yakât yâk yetgât hoj bawalipyetjaqe kasa otyingim eŋgatyene hârenjetâ muwi. Otmu yâknej aŋgoân mumuŋambâ yahatmâ Yesu Kiristohâlen torokatmâ yâkât komot galemyongom tepyene heroŋe otmu manjetâ yambu 1000 olop. Yâhâ aŋgoân yahatbi yaŋeâmâ Anitâ yet Yesu Kiristo yâk hoj bayitgim mepaeyelekmâ Yesu orop tatmâ yambu 1000 ya torokatmâ manmâ yâkât komot galemyongom manbi. Otmu yakât kakŋan himbimân manman kârikŋahât pat otbi yakât otmâ hiliwahom hem nâpumŋan ki gewi. Yambu 1000 ya pesuk sâmu lohimbi nombotŋe âlâŋe mumuŋambâ yahatbi.

*Yambu 1000 pesuk sâmu Satanŋe yâhâpŋe tetem
lohimbi kâityongop.*

⁷ Yambu 1000 pesuk sâmu yakât kakŋan aŋelo âlâŋe hem pato ya nâpum kurumbu yakât kâlehen kioŋmâ ge Satan mem holajop. ⁸ Mem holajmu yapâ yahatmâ gamâmâ lohimbi nombotŋe hânŋan kulemŋan manmâ Yesuhât hâkâŋ otbi ya kâityongomu lohotŋe otnjetâ yan dâiyekmâ manop. Yawu otmâmâ kâsipyongomu komot yâhâp otbi. Âlâ, kutŋe Goho sâm, âlâmâ kutŋe Mahoho sâm, yâk kerekŋe Yesuhât hâkâŋ otmâ manbi. Yâknej menduhuakŋetâ dopyene saru ginŋan sak ekmain yakât dop. Ya sâlipyongonogât dop âlâ ki obtbuap. ⁹ Yaŋe menduhuakmâ takâ Anitâŋe ikŋe lohimbi wawaeyehop ya kerek hilipyongone sâm hawamyongowi. Hawamyongom kinŋetâ Anitâŋe sâmu yan himbimâmbâ kâlâp punduŋ sâm ge sem gâwu gâwu tuhuyehop. ¹⁰ Kâlâpŋe sem meteyekmu pesuk sâmu Anitâŋe amboyeŋe Satan ya mem hem

nâpum kâlehen pilâmu giop. Otmu songo sâtnje metne otmu hoj bawañe mâmâje otbañgimu den perâknej sâm kâityongop ya yâhâp yâhâp emelâk pilâyelekmu giowot ya yetgâlen gem torokatmu kâlápnej seyekmu hâhiwin pato nânjâwi. Otmu hâhiwin ya pesuk sâyinjiwuapgât dop âlâ ki tap. Hâhiwin dondâjan manmâ yâhâmbisâi.

Anitâje lohimbi kereknej otbi mewiyakât den sâm hâreyiñgiop.

¹¹ Kulem ya pesuk sâmu âlâ yuwu tetemu ekban. Anitâje kakñan tatañ kaok bolañ bolañ yan ge tatmu ekban. Ge tatmu yan hân himbim dâiakmâ pilahowot. ¹²⁻¹³ Otmu lohimbi in muñetâ kurihiyekbi, me saruñe neyehop, me girawu girawu tuhuyekmu muwi, lok geheñe me lok kutyenê orop, ya kerehâk mumunjambâ yahatmâ yâkât gotñan kinñetâ yekban. Kinñetâ Anitâje pepa topnej topnej ya mem mewalakum lohimbi golâ manbiân yan otbi mewi yakât topnej kulemgumu tatmap yapâ ekmâ mem sâlikuop. Otmu Anitâ iknjak pepa ya mem sâlikumâmâ otbi mewi ya yengât topyenê ekmâ âlâku iknjâk iknjâk den âiân katyekmâ matne yinjiope. ¹⁴ Otmu lohimbi nombotnej hem kâlápge pat otbirje yan gem torokatmâ sâp kâlep manmâ yâhânomai. Yâknej âlâ holajakmâ hâk sânduhân mannomaihât dop âlâ ki tap ¹⁵ Yâhâ Anitâje iknje pat kuyinjiope ya yengât kutyenê kulemgumu tatmap yañeâmâ yâhâpnje yakât kakñan hiliwahonomaihât dop âlâ ki tap. Yañeâmâ manman kâriknej yakât kapiân ari tatmâ heronje kakñan manmâ yâhâmbisâi.

21

Anitâye sâmu hân himbim aŋgo teteowot.

¹ Ya pesuk sâmu hân himbim hâŋgiye ya Anitâye sâmu bialop. Otmu yâhâpje sâmu hân himbim âiŋe tetemu ekban. ² Otmu Anitâye kapi âiŋe tuhuop, kutje “Yerusalem Aŋgo” sâm yanje himbimâmbâ gemu ekban. Kapi ya ek-mune âlâ kândâkdâ olop. Otmu nenje imbi miakne sâm otmâ meŋâleakmain yakât dopŋeâk kapi ambolipŋanje meŋâleakbi. ³ Otmu aŋelo âlâŋe yuwu sâmu nâŋgâwan. “Kutdânenje Anitâye lo-himbi orop haŋmâ ârândâŋ tatmâ tihityeŋe otmâ yâhâwuap. Yawu otmâ yâk orop biwi nâŋgân nâŋgânyeŋanje hikuakmâ konohâk otmu manmâ yâhâmbisâi. ⁴ Yawu manjetâ yâkŋe sâmu umatje topŋe topŋe yâhâpje ki teteyingiwiap. Me hâhiwin nâŋgâm ki torokatmâ mannomai. Me ki mum kou kendâm ahonomai. Me yâhâpje gilâp âlâ ki iseŋginomai. Wawaeyekmâ hâk sânduk yŋgimu tep âlep nâŋgâm heroŋ maroŋ kakŋan manmâ yâhânomai.” Yawu sâop.

⁵ Yawu sâmu Anitâ Kutdânenŋanje yuwu sâmu nâŋgâwan. “Sâmune emelâk âliwahap kerek biatsai. Yakât otmâ aŋgo kândikyongowoman. Den yan yu bulâŋjanâk. Yakât otmâ yeŋe nâŋgâm biwiyeŋan katmâ manjetâ biwiyeŋe ki gewuap. Yawuhât den yan yu kulemgum katdâ talâk. ⁶ Nâŋe embâŋhâmbâek hân himbim ki kândikyotgowan yapâek tatmâ gan. Niniâk kârikŋeâk tatmâ gan. Otmu tatmâ yâhâwom. Âlâlâhât topŋeâmâ nâ. Otmu nâhât sâtgât teteopgât nâhât sâtgât biatsap. ⁷ Lohimbi nombotje nâhâlen torokatmâ

ki lohotŋe otbiŋe manman kârikŋahât to nene sâm otŋetâmâ âlepŋe nâŋe torokatmâ hâmenŋe barak yinŋimune nem yâhânomai. Otmu lok âlâ me âlâŋe nâhâlen biwiyeŋeŋe kepeim mannomai ya yeŋgât nâŋe nine nanne baratne bulâŋe sâm meyekbom. ⁸ Yawu gârâmâ lok bâleŋe yeŋgât topŋeŋe yuwu. Bukulipyenŋe nâŋgâm bâleyiŋgimâihât lohimbi nombotŋeŋe nâhât den pilâm hâkyenŋe ihiwe ihiwe otmu dâiakmâ hurundun sâm ariwi. Yâhâ nombotŋeŋeâmâ biwi nâŋgân nâŋgânyeŋeŋe nâhâlen kepeim ki manŋetgât ihilâk tuhuyekbi. Nombotŋeŋe den perâkŋe sâm kâirahowi. Me den miaŋgiwi. Me den gurukŋe sahaŋgiwi. Yâhâ nombotŋe kâwâ konda otmâ manbi. Me imbilipyenŋe betyeŋehēn kionŋbi. Me loklipyenŋe betyeŋehēn kionŋbi. Yâhâ nombotŋeŋeâmâ karasunja, me lok yeŋgât sait, me hawat topŋe topŋe meminiwi. Yâhâ nombotŋe âlâŋeâmâ Porom Lâpio topŋe topŋe tuhum kânâŋgâjetâ kinmu yakât nâŋgâjetâ bulâŋe otmu yâkâlen biwiyeŋeŋe kepeim manbi. Lok yawuyaŋe hem nâpum kâlehen gejetâ kâlâpŋe seyekmu hâhiwin kakŋan manmâ yâhâmbisâi. Yawuhât yâhâpŋe yapâ holajakmâ yahatmâ âi ya torokatmâ tuhunomaihât dop âlâ ki tap. Den yan yu bulâŋjanâk.” Yawu sâop.

Kapi âiŋe, kutŋe “Yerusalem Anŋo” sâm, ya teteop yakât topŋe.

⁹ Otmu aŋelo nombolân yâhâp lohimbi hilipyongowi yakât kondo ya mewi yâk yeŋgâlen gâtŋe âlâŋe yuwu sâm eknohop. “Garâ Lama Nanŋe

yâkât pat sâsâhe ya tiripgohomune ek.” Yawu sâop.

10 Yawu sâmu Wâtgât mâmâyahât Heaknej biwine mem purik pilâmu ajele yahe menekmu pumhe pato âlâen yâhâwit. Yan yâhâ kinmune, Anitâhât kapi âine, kutje Yerusalem Aingo, ya himbimâmbâ gemu ekban. Kapi ya amboliphe Lama Nanjähâlen torokatne sâm meñâleakmâ gewi. **11** Otmu yan Anitâhât lajinhe pato haoñmâ ârândâj sem kinmap. Sem kinmu yan kapi yahe kaok tembañ tembañ olop. **12** Otmu kapi yamâ dâmân kâlep pato yahe kâlehen talop. Otmu yakât gahatje kâiân yâhâp tap. Yâhâ ajele kâiân yâhâp yaheâmâ gahatje yakât âlâku kândâk kândâk galemgum kinbi. Otmu Isirae lohimbi komot kâiân yâhâp yâk yeñgât kutyenêâmâ gahatjan ikñiâk ikñiâk kulemgumjetâ tatmap. **13** Otmu kapi yakât dâmân tuhum hawamguwi yakât gahatje yamâ ârândâñâk kalimbu kalimbu yawu katjetâ talop. Gahatje yamâ betjehen kalimbu, otmu dâtâpjhelen kalimbu, otmu ginjehen kalimbu, yawuâk yawuâk ya katjetâ tatmu ekban. **14** Otmu dâmân ya hoj hoj sâmap sâm kâtnak mem topjan kum kuratgum tâtâkuwi. Kâtnje kum kuratguwi yanâmâ aposolo kâiân yâhâp yâk yeñgât kutyenje ya ikñiâk ikñiâk kulemgum katjetâ tatmap.

15 Ajele yahe kapam dop tuhu tuhu âlâ golijak tuhuwi ya mem Yerusalem kapi aingo yakât dop kuop. **16** Yâhâ kapi yakât dopñeâmâ âlâhât tipihe. Yakât otmâ yakât ginhe ârândâñâk yakât dop yamâ 2500 kilomita yakât dop. Yâhâ yapâ topje katmâ ewaken hañân upu lato yâhâop yamâ 2500 kilo-

mita yakât dop. Nombot nombot yawuâk kerek.
17 Yâhâ yakât dâmânjeâmâ bapñan bapñan dopñe 64 mita yazu. **18** Dâmân yamâ kât âlâ, kutnje Yasipa sâm, kaok munjen munjen yanje tuhuop. Kapi yamâ golinjak pato tuhuop ya lañinje pato pilâm imap. **19** Yâhâ dâmân yakât topñan kâtñak kum kuratguwi yakât topñe yuwu. Añgoân kuratguwi yakât kât kârikje kaok munjen munjen, yakât kutnje Yasipa. Yâhâ yâhâpñje kât âlâ golâ golâ, kutnje Sapaia. Yâhâ kalimbuñe kât âlâ kaok kâtâp metâp, kutnje Ahet. Yâhâ imbâtñe kât âlâ golâ golâ, kutnje Emerali. **20** Yâhâ momenje yamâ kât kuriñ kâiâk mâyâk, kutnje Onikisi. Yâhâ yakât betñan kât âlâ kuriñ kuriñâk, kutnje Konilian. Yakât betñanâmâ kât âlâ gimbañ munjen munjen, kutnje Kirisolait. Yâhâ yakât betñanâmâ golâ kâiak mâyâk, kutnje Bereli. Yakât betñanâmâ gimbañ tekop tekop, kutnje Topasi. Yakât betñanâmâ golâ otmu ñaoñ kâtâp metâp, kutnje Kirisopasi. Yakât betñanâmâ âlâmâ ñaoñ ñaoñ, kutnje Haiasin. Yâhâ bâiñe yamâ kuriñ kuriñâk, kutnje Ametisi. **21** Otmu gahatñe kâiâñ yâhâpñje yamâ emet âli âliñe yamâ pitiña hâkñje kândâkdâek yanje tuhuop. Yâhâ kapi yakât mâtâp yâhâm gem otmai yamâ golinjak tuhuwi yamâ lañinje orowâk belehâk yawuya.

22 Anitâhât kapi pato yamâ ikñe kai sombem yan Lama Nanñâit tatmawot. Yakât otmâmâ yan opon kâmbukñe âlâ ki tuhuñetâ tap. **23** Yanâmâ Anitâhât lañinjanje irik irik sâm pilâm lañ lañ sâmap. Nenñe lambe mem saum katmunje lañinje pilâmap dop yawuya bia, ya wançim dop âlâ otmap. Otmu Lama Nanñe ikñe lañinjanje

pilâmu laj laj sâmap. Yakât otmâmâ sikop me omongât emetsenje lajinyetje ki pilawot. ²⁴ Yanâmâ kapi ambolipnje yâknej yan yâhâm gem herone maroje otmâ Anitâ yet Lama Nanje mepaeyelekmâ manmâ yâhâmbisâi. ²⁵⁻²⁶ Kapi yanâmâ lajinje pato yaŋe pilâmu laj laj sâm âilonjo longo otmâ imu yakât kâlehen omoŋ me, me kâtâp metâp, me yuwu yawu âlâ ki tatbuap. Yakât otmâ gahatje ki manjgunomai. Inâk aŋ sâm kinmu yan lohimbiŋe yâhâm gem Anitâ yet Lama Nanje mepaeyelekmâ hoŋ bayitgim manmâ yâhâmbisâi. ²⁷ Yakât otmâ lohimbi orotmeme bâleŋe otmâ manbi ya orowâk ki tatnomai. Yâhâ den perâknej sâminiwi ya gurâ yawsuâk yan ki mannomai. Emelâk Lama Nanjanje iknej pat ya kuyin̄gim pepa âlâ mem kutyenje kulemguop lohimbi yaŋak kâlehen yâhâm genomai.

22

Manman kâriknej yakât topŋe

¹ Otmu anjelo yaŋe manman kârikñahât to senje âilonjo longo gam gemap yakât kakñjan gilik belek sâm imap ya tiripnohomu ekban. To senjeâmâ Anitâ yet Lama Nanje yâk yetgâlen tap. ² Yapâ hindakmâ gem huhum liŋgarakmâ kapiân sombem ya ârândâŋ otmâ imap. Yawu otmâ imu manman kârikñahât nak yaŋe to ya hâlâŋmâ nombot nombot kinmâ arap. Nak yakât kehetje yaŋeâmâ haonjmâ emetsenje ârândâŋ bonjanje âilonjo longo imu nem yâhâpnje ki hiliwahonomai. Yâhâ esenje nem hâk sânduhâŋ mannomai. Nejetâ yan mesek me umatŋe topŋe topŋe ya ki teteyin̄giwuap.

3 Otmu kapi yanâmâ Anitâhât kasalipñeâmâ ki ganomai.

Anitâ yet Lama Nanje yâk yetgât kaweyetne yan tatmu lohimbi kerekne mepaeyelekmâ hoj bayit-gim manmâ yâhâmbisâi. **4** Yâhâ lohimbi kerekne Kutdâyeñahât senjan manjetâ iknej kutnjañeâmâ yâk yeñgât meteyenjan kulemgumu tatbuap. **5** Yâhâ Anitâ ikñahâmâ yâk yeñgât lajinne pato otmâ yâhâwuap. Yakât otmâmâ sikop yanje ki pilâwuap. Yanâmâ yâhâpne omoj âlâ ki tetewuap. Yakât otmâ lambe ki miakmâ mannomai yamâ Anitâhât lajinjan tattmâ yâhânomaihât torokatmâ hâk sânduhâñâk mannomai.

Bulâñanâk Yesuñe yâhâpne âwurem gewuap.

6 Yâhâ ya pesuk sâmu yakât kakñan añelo yanje den yuwu sâm eknohop. “Den yan yuâmâ bulâne gângâñâk miap. Emelâk Anitâne Wâtgât mâmâñahât Heak hâñgângumu poropete yengâlen tetem yâkât den sâm tetem ekyongop. Dop yawuâk Anitâne nâ hâñgânnohomu âlâlâ topne topne tetewuap yakât tiripgohomune eksat.” Yawu sâop.

7 Yawu gârâmâ emelâhâmâ Yesuñe yuwu sâop. “Nâmâ yengâlen burundunjâk takawomgât sâp tâlâhuap. Yen pepa yu sâlikum den yan yu lâum mannomai yanâmâ âlepñe. Den yan yukât bulâne yengâlen tetewuap.” Yawu sâm eknohop.

8 Yâhâ nâ den kulemguan yu emelâk nâñgâwan. Otmu âlâlâ tetewuap ya gurâ ekban. Añeloje yu me ya tetewuap ya tiripnohopgât yâkât gotñan bam mepaewe sâm otban. **9** Yawu otmuneâmâ yuwu sâm eknohop. “Kâmbuk, pilânek. Nâ gurâ

gike yuwuya. Nerâmâ Anitâhât hoj bawa. Gâ otmu gâhât bukulipge nombotnej yeje Anitâhât den sâm tetem ekyongom mansai. Otmu nâ gurâ yeje oai yawuâk otmâ mansan. Lohimbi nombotnej pepa yu sâlikum ekmâmâ Anitâhât den lâum manmâ hoj bawanginomai. Otmu nâ gurâ yawuâk hoj bawangiwom. Yakât otmâ yen me nâ yamâ Anitâ otmu Yesu yâk yetgâlâk nângâm mepaem yâhânom.

¹⁰ Otmu den yukât bonje tetewuap yakât sâp tâlâhuap. Yakât otmâ gâmâ Anitâhât den yuâmâ pepaen kulemgum katmâ yan ki mem kurihiwuat. Tetekjan lohimbi senyejan sâm mem mewalakum tiripyongowuat. ¹¹ Otmu Lama Nanje burundunjâk takawuap yakât sâpnej utâpguap. Gârâmâ lohimbi nombotnej orotmeme bâleje otmâ manmaiñe torokatmâ otmâ yâhânomai. Yâhâ lohimbi nombotnejâmâ orotmeme âlepnej otmâ Anitâhât tem lâuwañgim manmai yañeâmâ yawuâk otmâ manmâ yâhânomai.” Yawu sâop.

¹² Yawu sâm tin pilâmu Yesuñe yuwu sâm eknohop. “Nâ yuwu sâmune nângâ. Sâp ki kâlep otmuâk âwurem gewom. Nâje lohimbiñe otbi mewi yakât matnej mem kâpekmâ âlâku ambojan ambojan yingimune menomai. ¹³ Nâmâ Anitâje hân himbim ki kândikyotgop yapâek tatmâ gan. Otmu tatmâ yâhâwom. Otmu nâmâ âlâhât amboje. Wahap yu me ya hânâñ yuân katyekban ya kerehâk nângâm meteyeksan.

¹⁴ Nâmâ lohimbi yenjât kunyeje pato. Lohimbiñe nâhâlen biwiyeñanje kepeim manmâ gai

yâknej Anitâhât kapi ya ambokunomaihât pat kuyîngiwan yamâ âlepnej ambokum mannomai. Otmu nâje manman kârikñahât sot yîngimune menomai yan ârândânyâk nem torokatmâ mannomai. ¹⁵ Yawu gârâmâ lohimbi nombotnej Anitâhât hâkâj otmâ mansai, me sennej âlâlâ ihilâk mahilâk gulip malap otmâ torokatmâ manmâ gai, me lohimbi nombotnej kasa otyîngim yongom manmâ gai, me nombotnej hânân âlâlâ Porom Lâpio topnej topnej yakât nângâjetâ bulâne otmu yâk yençâlen biwi nângân nângânyeñanje kepeim manmâ gai, me manman bâleñje yakât mâtâwân torokatmâ otmâ manmâ gai, me den perâknej sâm kâirahom kombo miançim gai, me den mem manmâ gai, yamâ Anitâne dâiyekmâ iknjan katyekbuapgât dop âlâ ki tap. Yâhâmâ dâmân yaehen tatmâ hâhiwin nângâmbisâi. Yawu.

¹⁶ Nâ ahonakmune nângâ. Nâmâ Yesu. Nâmâ Dawitihât sen. Nâmâ pitu kâmnej pato emet ki orotok sâmuâk tetemap nâmâ yakât dop. Nâhât sâtgât añelo ya gem den ya sâm ekgohoap. Yawu gârâmâ gâje den ya nângâm nâhât komot ya sâm tetem ekyongowuat.” Yawu sâop.

¹⁷ Yawu gârâmâ Yesuhât pat manmai ya Yesuñe getek ge menenehâkgât biwiyeñanje kilik kilik sâmu Yesuhât mambotmâ mansai. Otmu yen nombotnej ekap yu ekmâ sâlikunomai yan yenâmâ getek teteâhâk yawu nângâjet. Otmu getehâk tetem gewomap yakât otmâ yen nombotnej manman kârikñahât tohât biwiyeñje kilik kilik sâmap yenâmâ in yawu biwiyeñanje Yesuhâlen katnet. Yawu otnomai yanâmâ Yesuñe tep âlep nângâyîngim meyekmu yâk orop manman

sânduhân torokatmâ manmâ yâhânomai.

18 Nâje den yu bulâje tetewuap yakât yu tâŋtâŋâk ekmâ nâŋgâm kulemguan. Yawu gârâmâ lok âlâ me âlâje den yu tatmu ya wangim yeŋe nâŋgân nâŋgânyeŋe watmâ den âlâ torokatmâ sânomai yaŋeâmâ hâmbâi matŋe umatŋe menomai. **19** Yâhâ lok âlâ me âlâje den yu nâŋgâjetâ tâŋtâ otmu mem ge katmâ yeŋe eŋgatyenjeâk den âlâ torokatmâ sânomai ya gurâ matŋe umatŋe menomai. Antâŋe ikŋe kapi âilongo yakât pat kuyiŋgiop ya bâtyeŋjan hindâwuap. Otmu ikŋe kapiân yâhâ manman kârikŋahât nak kehetŋe nenomaihât mâtâp maŋguyiŋgiwuap. Yawu teteyiŋgimapgât girem den yan yu nâŋgâm biwiyeŋjan katmâ manmâ yâhânomai.

20 Otmu Yesuŋe den yukât bulâje oap yakât ikŋak yuwu sâop. “Nâ ninak sâmune nâŋgâjet. Nâmâ burundujâk takawomgât sâp utâŋguap.” Yesu ikŋak yawu sâop. Otmu den sâop yakât bulâje teteâkgât naŋgan. Getehâk tetem giâkgât naŋgan. Yesu Kudânenŋe gâ hoŋâk taka.

21 Otmu Yesuŋe dikan kârikin otningimu yakât amutgen nelâm manne. Bâŋŋ. Pesuk yap. Yawu.

Yeshuât Den Pat Âlepñe
The New Testament in the Selepet Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Selepet long Niugini
copyright © 1986 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Selepet

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 22 Nov 2019

995083d2-705e-5a60-af47-1e36806cccbc